

22.5.2017

Arviomuistio pankki- ja maksutilijärjestelmän uudistamisesta

Sisällys

Tiivistelmä.....	1
1 Johdanto.....	2
2 Nykytila	3
2.1 Viranomaisten toimivaltuudet	3
2.1.1 Laki luottolaitostoiminnasta.....	3
2.1.2 Laki maksulaitoksista	4
2.1.3 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä.....	5
2.1.4 Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta	6
2.1.5 Laki Finanssivalvonnasta.....	6
2.1.6 Laki verotusmenettelystä	8
2.1.7 Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta.....	9
2.1.8 Tullilaki.....	10
2.1.9 Laki rikostorjunnasta Tullissa.....	11
2.1.10 Poliisilaki	11
2.1.11 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa	11
2.1.12 Ulosottokaari.....	12
2.1.13 Laki aluehallintovirastoista.....	14
2.1.14 Laki asianajajista.....	14
2.1.15 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta	15
2.1.16 Henkilötietolaki	16
2.1.17 Rikoslaki	17
2.1.18 Tilintarkastuslaki	18
2.1.19 Laki toimeentulotuesta ja ohjeistus.....	19
2.1.20 Laki eläkkeensaajan asumistuesta.....	19
2.1.21 Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa.....	20
2.2 Julkisen hallinnon tietojärjestelmät.....	20
2.2.1 Laki julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta.....	20
2.2.2 Laki valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä	20
2.2.3 Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista	21
2.2.4 Lakiehdotus tulotietojärjestelmästä	22
2.3 Perustuslailliset kysymykset	23
2.3.1 Yhdenvertaisuus.....	23
2.3.2 Yksityiselämän suoja	23
2.3.3 Oikeusturva	23
2.4 EU:n lainsäädäntö	24
2.4.1 Rahanpesudirektiivin muutosehdotus	24
2.4.2 EU:n digitaaliset sisämarkkinat	24

2.4.3 Asetus sähköisestä tunnistaumisesta.....	25
2.4.4 Yleinen tietosuoja-asetus	26
2.4.5 Direktiivi henkilötietojen käsittelystä esitutkintaviranomaisissa.....	28
3 Pankki- ja maksutilijärjestelmät eri jäsenvaltioissa.....	29
3.1 Ranska.....	29
3.2 Saksa	29
3.3 Belgia	30
3.4 Espanja.....	30
3.5 Liettua	30
3.6 Slovenia.....	31
3.7 Bulgaria.....	31
4 Nykytilan arviointi.....	32
4.1 Valtion yhteinen integraatiopalvelu – VIA	32
4.2 ISO 20022 -standardi	32
4.3 Viranomaisten tiedonsaantitarpeet maksutileistä.....	33
4.4 Verohallinnon tiedonhakupjärjestelmä	33
4.5 Poliisihallituksen, Tullin ja Rajavartiolaitoksen hanke.....	34
4.6 Valtakunnanvoudinviraston Uljas.....	34
4.7 Rahoitusvakausviraston TALSU-hanke.....	35
5 Toteuttamisvaihtoehdot	36
5.1 Tavoitteet.....	36
5.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	36
5.2.1 Pankki- ja maksutilijärjestelmän kansallinen toteutus	36
5.2.2 Eri vaihtoehtojen vertailua.....	37
6 Vaikutukset.....	39
6.1 Taloudelliset vaikutukset	39
6.1.1 Vaikutukset yrityksiin.....	39
6.1.2 Vaikutukset kotitalouksiin	40
6.1.3 Vaikutukset julkiseen talouteen	40
6.1.4 Vaikutukset kansantalouteen ja kokonaistaloudellinen selvitys vaikutuksista	40
6.2 Vaikutukset viranomaisiin	41
6.3 Ympäristövaikutukset	41
6.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset	41
7 Keskeiset ehdotukset	42
7.1 Sähköinen järjestelmärajapinta	42
7.2 Rekisteri	44
Kysymykset.....	45
Liite	47

Tiivistelmä

Muistiossa tarkastellaan vaihtoehtoja pankki- ja maksujärjestelmän uudistamisesta Suomessa ja uudistukselle reunaehdot asettavaa lainsäädäntöä. Pankkisalaisuus eli luottolaitoksen ja tämän asiakkaan välisen asiakassuhteen tietojen salassapito on suojattu lailla. Eräissä tilanteissa luottolaitoksen ja sen henkilökunnan salassapitovelvollisuudesta voidaan kuitenkin poiketa. Viranomaisten oikeudesta saada pankkisalaisuuden piiriin kuuluvia tietoja säädetään erikseen lailla.

EU:n komissio on antanut lainsäädäntöehdotuksen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi. Osana ehdotusta komissio esittää jäsenvaltioille velvollisuutta perustaa keskitetty sähköinen järjestelmä, jonka avulla viranomaiset voivat saada pankki- ja maksutilitietoja. EU-lainsäädäntö valmistunee kesän 2017 kuluessa, jonka jälkeen käynnistetään direktiivin kansallinen täytäntöönpano.

Tehdyn selvityksen perusteella viranomaisten oikeudet saada tietoja pankki- ja maksutileistä sekä muusta varallisuudesta ovat Suomessa riittävällä tasolla. Sen sijaan käytännöt tietojen kyselyyn ovat manuaalisia ja tehottomia. Viranomaisten toiminnan digitalisointi ja tehostaminen puoltavat sähköisen järjestelmän luomista tietojensiirtoon. Myös toimialalle ennakoitaan syntyvän kustannusäästöjä kyselyiden vastausten automatisoinnista.

Yksittäiset viranomaiset ovat perustaneet sähköisiä rajapintoja joidenkin luottolaitosten kanssa. Järjestely perustuu osapuolten keskinäiseen sopimukseen. Viranomaisille aiheutuneet kustannukset ovat olleet ilman henkilökuluja noin 300 000 euroa ja luottolaitoksille henkilökuluineen noin 400 000 - 500 000 euroa. Kun järjestelmä on luotu, sen kopioiminen muiden toimijoiden kanssa perustettaviin sähköisiin yhteyksiin on huomattavasti edullisempaa. Valtiolle viranomaisten järjestelmien perustamisesta aiheutuvien kustannusten arvioidaan olevan joitakin kymmeniä miljoonia euroja ja toimialan kustannusten arvioidaan olevan miljoonista euroista kymmeniä miljooniin euroihin.

Sähköisestä järjestelmästä saadaan suuremmat hyödyt, jos sitä voivat käyttää myös muut kuin direktiiviehdotuksessa tarkoitetut viranomaiset. Suomessa tällaisia viranomaisia ovat esimerkiksi Kansaneläkelaitos ja Valtakunnanvoudinvirasto. Lisäksi järjestelmästä saatavia hyötyjä voidaan lisätä sillä, että viranomaiset saavat sähköisen rajapinnan kautta mahdollisimman laajat tiedot toimivaltuksiensa puitteissa.

Nykyistä kattavamman sähköisen järjestelmän luominen edellyttää lainsäädännön muutosta. Järjestelmästä olisi säädettävä erillislaki. Kun osa lainsäädännön piiriin tulevista toimijoista on pieniä, vain muutaman hengen työllistäviä yrityksiä, suhteellisuusperiaatteen mukaisesti lainsäädännön tulisi mahdollistaa kustannustehokas vaihtoehto näille yrityksille. Yksi tällainen vaihtoehto olisi rekisterin perustaminen, johon kerättäisiin tiliä ja sen omistajaa ja käyttöoikeuden haltijaa koskevat perustiedot. Tilitapahtumia koskevia tietoja ei rekisteröitäisi. Rekisterin avulla viranomainen voisi helpommin yksilöidä kyselynsä oikeille tahoille. Jos kyseessä olisi esimerkiksi pieni maksulaitos, tarkempi viranomaisen tiedustelu olisi mahdollista tehdä suojatulla sähköpostilla.

Laissa olisi säädettävä rekisterin osalta ainakin rekisteröinnin tavoitteesta, rekisteröitävien henkilötietojen sisällöstä, niiden sallitusta käyttötarkoituksesta mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysajasta henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvasta. Lisäksi olisi otettava huomioon EU:n yleinen tietosuojasetus.

Järjestelmän luomisessa olisi lähtökohdaksi otettava laki valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä, jossa säädetään valtion yhteisistä palveluista ja valtion virastojen ja laitosten velvollisuudesta käyttää niitä.

Selvityksen perusteella kaikilla viranomaisilla ei ole tarvetta erillisen sähköisen rajapinnan luomiseen, koska ne tekevät vähän kyselyitä. Näiden viranomaisten toimintaa tehostaisi mahdollisuus hyödyntää toisen viranomaisen sähköistä järjestelmää.

1 Johdanto

Sijoitusrahastotoiminta on ollut enemmän ja vähemmän muutosten kohteena viimeisen 15 vuoden aikana eri syistä. Yhtenä vaikuttajana on ollut halu kehittää eurooppalaista säänneltyä yhteisen sijoittamisen instrumenttia, UCITS-rahastoa, tuotteena kilpailukykyiseksi vastaamaan globaaliin kilpailuun ja sijoittajien kehittyviin tarpeisiin sekä Euroopassa että maailmanlaajuisesti. Vuoden 2008 finanssikriisi jätti jälkensä myös rahastosääntelyyn muun muassa tiukentuneina sijoittajansuojan ja riskienhallinnan vaatimuksina. Viimeisimpänä suurena kehitystä muokkaavana tekijänä ovat nyt nähtävissä finanssiteknologian kehitys ja sen mukanaan tuomat uudet mahdollisuudet.

Komissio antoi 4 päivänä heinäkuuta 2017 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun ja terrorismin rahoitukseen annetun direktiivin (EU) 2015/849 ja direktiivin 2009/101/EY muuttamisesta (COM (2016) 450 final), jäljempänä *rahanpesudirektiivin muutosehdotus*.

Muutosehdotuksen taustalla on komission 28 päivänä huhtikuuta 2015 antama tiedonanto Euroopan turvallisuusagendaksi. Yksi agendan painopisteistä on EU-lainsäädäntökehikon parantaminen terrorismin torjumiseksi. Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto, talous- ja rahoitusasioiden neuvosto (Ecofin) ja Eurooppa-neuvosto antoivat loppuvuonna 2015 päätelmät, joissa korostettiin tarvetta kehittää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevaa lainsäädäntöä edelleen.

Helmikuussa 2016 julkaistussa toimintasuunnitelmassa komissio esitti kaksi päälinjaa toimenpiteille:

- terroristijärjestöjen ja niiden tukijoiden käteisvarojen ja muiden omaisuuserien siirtojen havaitseminen ja torjuminen sekä sen varmistaminen, että lainvalvontaviranomaiset voivat missä tahansa jäljittää terroristeja rahaliikenteen avulla ja estää heitä tekemästä rikoksia; ja
- terroristijärjestöjen tulonlähteiden kitkeminen kohdentamalla toimia niiden valmiuksiin alun perinkään kerätä varoja.

Talous- ja rahoitusasioiden neuvosto esitti 12 päivänä helmikuuta 2016 ja 22 päivänä huhtikuuta 2016 kokouksissaan, että komission tulisi kiirehtiä lainsäädäntöehdotusta rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumisesta ja muun muassa lisätä yleisön pääsyä yritysten omistajia ja niiden tosiasiallisia edunsaajia koskeviin rekistereihin sekä nopeuttaa kansallisten rekisterien välistä yhteyt-

Ehdotuksen keskeisimpiä elementtejä on jäsenvaltioille asetettava velvollisuus perustaa sähköinen pankki- ja maksutilijärjestelmä, jonka avulla viranomaisilla on pääsy pankki- ja maksutileihin. Suomessa ainoastaan yksittäisillä viranomaisilla on käytettävissä sähköinen rajapinta tietojensaantiin luottolaitoksista. Rajapinnat on rakennettu suurimpiin luottolaitoksiin ja olemassa olevien yhteyksien kautta saatavat tiedot ovat hyvin rajoitettuja sekä määrällisesti että sisällöllisesti. Suurin osa suomalaisista viranomaisista vastaanottaa pyydettyjä tietoja luottolaitoksilta edelleen paperilla tai faksilla. Tämä edellyttää manuaalista työtä ja on tehotonta sekä viranomaisten että toimialan näkökulmasta.

Pankki- ja maksutilejä sekä muuta pankkiasiakkuutta koskevat tiedot ovat niin sanotun pankkisalaisuuden piirissä. Tietojen luovuttaminen sähköistä järjestelmää käyttäen asettaisi korkeat vaatimukset tiedon turvallisen siirron edellytyksille.

Sääntely pankki- ja maksutilijärjestelmän sähköistämisestä koskisi soveltamisalan laajuudesta riippuen 300 - 400 rahoitusmarkkinoilla toimivaa yritystä. Lisäksi sääntely koskisi noin kymmentä viranomaista.

Viranomaisten oikeudet saada tietoja pankki- ja maksutileistä perustuvat niiden lakisääteisiin tehtäviin. Sähköistä järjestelmää luotaessa tiedonsaantioikeuksia ei ole lähtökohtaisesti tarvetta arvioida erikseen. Sähköisen järjestelmän tulisi mahdollistaa lokitietojen ylläpitäminen, jolloin järjes-

telmän käyttäjien tiedot olisivat tarvittaessa käytettävissä mahdollisten väärinkäytösten estämiseksi.

Pankki- ja maksutilijärjestelmä olisi mahdollista perustaa sähköisenä tiedonvälityksen rajapintana, rekisterinä tai rekisterin ja rajapinnan yhdistelmänä. Sähköinen rajapinta on käyttökelpoinen erityisesti isommille toimijoille. Pienemmille toimijoille, kuten rahanvälitystä tarjoaville, satoja tuhansia euroja maksavan rajapinnan rakentaminen voi sen sijaan olla liian kallista ja täten mahdollisesti myös markkinoille tulon este. Pienten toimijoiden ennakoitaan hyötyvän keskitetystä rekisteristä, johon kerättäisiin ajantasaiset asiakkaan yksilöintitiedot ja esimerkiksi hänen tilinumeronsa. Tällöin viranomaisten olisi helpompaa kohdistaa kyselyt esimerkiksi salattua sähköpostia käyttäen oikeille toimijoille.

Rekisterinpitäjästä, rekisterin käyttötarkoituksesta ja tietosisällöstä, tiedon käyttäjistä ja tietojen säilyttämisestä olisi säädettävä lailla. Rekisterinpitäjälle kuuluvat henkilötietolain (523/1999) mukaiset rekisterinpitäjän tehtävät ja velvollisuudet.

Valtion virastojen ja laitosten on käytettävä yhteisiä perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluja, jollei laissa erikseen luetelluilla perusteilla organisaation ole välttämätöntä käyttää toiminnassaan tai sen osassa muuta palvelua. Sähköisen pankki- ja maksutilijärjestelmän tulisi lähtökohtaisesti perustua yhteiseen tietojärjestelmäpalveluun. Yhteisen palvelun käyttöönottoa vaikeuttaa se, että osa viranomaisista on jo rakentanut tai ovat rakentamassa sähköistä järjestelmää yksittäisten luottolaitosten kanssa. Olemassa olevat ja kehitteillä olevat järjestelmät perustuvat kuitenkin ISO 20022 -standardiin, joka on helposti hyödynnettävissä muissa järjestelmissä.

Pankki- ja maksutilijärjestelmän uudistaminen tukee hallitusohjelman mukaisia tavoitteita julkisen hallinnon tuottavuuden parantamiseksi, julkisten tietojärjestelmien yhteensopivuuden ja yhteen toimivuuden edistämiseksi sekä harmaan talouden torjumiseksi.

Muistion tarkoituksena on antaa sidosryhmille tilaisuus kommentoida pankki- ja maksutilijärjestelmää koskevan kansainvälisen vertailun tuloksia ja valmistelussa tunnistettuja kysymyksiä, jotka olisi ratkaistava lausuntopalautteen jälkeen jatkovalmistelussa. Muistion tarkoituksena on toimia myös laajemmin keskustelun avauksena ja tilannekatsauksena hankkeen etenemiseen.

2 Nykytila

2.1 Viranomaisten toimivaltuudet

2.1.1 Laki luottolaitostoiminnasta

Pankkisalaisuudella tarkoitetaan sellaisen tiedon suojaamista, jonka perusteella luottolaitoksen asiakas voidaan yksilöidä. Pankkisalaisuuden piiriin kuuluvia tietoja ovat ennen asiakassuhdetta ja sen aikana syntyneet tiedot, jotka luottolaitos on saanut. Asiakas voi itse antaa suostumuksensa suullisesti tai kirjallisesti pankkisalaisuuden piiriin kuuluvan tiedon luovuttamiseen, tai voi valtuuttaa valtakirjalla toisen henkilön saamaan tietoa pankkiasioistaan. Viranomaisten oikeudesta saada tietoa pankkisalaisuuden piiriin kuuluvista tiedoista säädetään erikseen.

Luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (610/2014) 15 luvun 14 §:ssä säädetään pankkisalaisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan henkilön, joka luottolaitoksen tai sen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvan yrityksen, luottolaitosten yhteenliittymän taikka luottolaitoksen asiamiehen tai muun luottolaitoksen lukuun toimivan yrityksen toimitilimien jäsenenä tai varajäsenenä tai niiden palveluksessa taikka niiden toimeksiannosta tehtävää suorittaessaan on saanut tietää luottolaitoksen tai sen kanssa samaan konsolidointiryhmään tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuun ryhmittymään kuuluvan yrityksen asiakkaan tai muun sen toimintaan liittyvän henkilön taloudellista asemaa tai yksityisen henkilökohtaisia oloja koskevan seikan taikka liike- tai ammattisalaisuuden, on velvollinen pitämään sen salassa, jollei se, jonka

hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan sen ilmaisemiseen. Salassa pidettäviä tietoja ei saa antaa myöskään yhtiökokoukselle, isäntien kokoukselle, osuuskunnan kokoukselle tai edustajistolle taikka hypoteekkiyhdistyksen kokoukselle eikä kokoukseen osallistuvalla osakkeenomistajalle tai jäsenelle.

Luottolaitoksella ja sen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvalla yrityksellä on velvollisuus antaa 14 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi sekä muulle viranomaiselle, jolla on lain mukaan oikeus saada sellaisia tietoja.

Luvun 15 § koskee tietojen luovuttamista samaan konsolidointiryhmään, rahoitus- ja vakuutusryhmittymään tai yhteenliittymään kuuluvalla yritykselle. Luottolaitoksella ja sen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvalla yrityksellä on oikeus antaa 14 §:ssä tarkoitettuja tietoja samaan konserniin, konsolidointiryhmään tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuun rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla yhteisölle asiakaspalvelua ja muuta asiakassuhteen hoitamista, markkinointia sekä konsernin, konsolidointiryhmän tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymän riskienhallintaa varten, jos tietojen vastaanottajaa koskee tässä laissa säädetty tai vastaava salassapitovelvollisuus. Luottolaitos ja luottolaitoksen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluva yritys voivat luovuttaa asiakasrekisterissään olevia markkinointia sekä asiakaspalvelua ja muuta asiakassuhteen hoitamista varten tarpeellisia tietoja sellaiselle yhteisölle, joka kuuluu luottolaitoksen kanssa samaan taloudelliseen yhteenliittymään, jos tietojen vastaanottajaa koskee tässä laissa säädetty tai sitä vastaava salassapitovelvollisuus. Oikeus luovuttaa tietoja ei koske henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettujen arkaluonteisten tietojen luovuttamista eikä sellaisia tietoja, jotka perustuvat asiakkaan ja muun kuin ryhmittymään kuuluvan yrityksen välisten maksutietojen rekisteröintiin.

Luvun 15 §:n 3 momentin mukaan luottolaitoksella on oikeus luovuttaa 14 §:n 1 momentissa tarkoitettulle luottolaitosten yhteenliittymälle, jonka jäsen luottolaitos on, yhteenliittymän toiminnan kannalta tarpeellisia tietoja.

Lain 21 luvun 4 §:ssä säädetään salassapitovelvollisuuden rikkomisesta. Rangaistus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 ja 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

2.1.2 Laki maksulaitoksista

Maksulaitoksen toiminnasta säädetään maksulaitoslaissa (297/2010) ja maksupalvelulaissa (290/2010). Maksulaitoslain 37 §:ssä säädetään tietojen salassapitovelvollisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan henkilön, joka maksulaitoksen tai sen kanssa samaan ryhmään kuuluvan yrityksen, maksulaitoksen asiamiehen tai muun maksulaitoksen lukuun toimivan yrityksen toimitimen jäsenenä tai varajäsenenä tai niiden palveluksessa taikka niiden toimeksiannosta tehtävää suorittaessaan on saanut tietää maksulaitoksen tai sen kanssa samaan ryhmään kuuluvan yrityksen asiakkaan tai muun sen toimintaan liittyvän henkilön taloudellista asemaa tai yksityisen henkilökohtaisia oloja koskevan seikan taikka liike- tai ammattisalaisuuden, on velvollinen pitämään sen salassa, ellei se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan sen ilmaisemiseen. Salassa pidettäviä tietoja ei saa antaa myöskään yhtiökokoukselle, osuuskunnan kokoukselle tai edustajistolle eikä kokoukseen osallistuvalla osakkeenomistajalle tai jäsenelle.

Maksulaitoksella ja sen kanssa samaan ryhmään kuuluvalla yrityksellä on sen estämättä, mitä salassapitovelvollisuudesta säädetään, velvollisuus antaa 37 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi sekä muulle viranomaiselle, jolla on lain mukaan oikeus saada sellaisia tietoja.

Maksulaitoslain 38 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta samaan konsolidointiryhmään tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla yritykselle. Maksulaitoksella ja sen kanssa samaan luottolaitostoinnasta annetussa laissa tai sijoituspalvelulaissa (747/2012) tarkoitettuun konsolidointiryhmään kuuluvalla yrityksellä on sen estämättä, mitä salassapitovelvollisuudesta säädetään,

oikeus antaa tämän lain 37 §:ssä tarkoitettuja tietoja samaan konserniin, konsolidointiryhmään tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuun rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla yhteisölle asiakaspalvelua ja muuta asiakassuhteen hoitamista, markkinointia sekä konsernin, konsolidointiryhmän tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymän riskienhallintaa varten, jos tietojen vastaanottajaa koskee tässä laissa säädetty tai vastaava salassapitovelvollisuus. Tietojen luovuttamisoikeus ei koske henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettujen arkaluonteisten tietojen luovuttamista eikä sellaisia tietoja, jotka perustuvat asiakkaan ja muun kuin ryhmittymään kuuluvan yrityksen välisten maksutietojen rekisteröintiin.

Maksulaitos ja maksulaitoksen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluva yritys voivat myös luovuttaa asiakasrekisterissään olevia markkinointia sekä asiakaspalvelua ja muuta asiakassuhteen hoitamista varten tarpeellisia tietoja sellaiselle yhteisölle, joka kuuluu maksulaitoksen kanssa samaan taloudelliseen yhteenliittymään, jos tietojen vastaanottajaa koskee tässä laissa säädetty tai sitä vastaava salassapitovelvollisuus. Tietojen luovuttamisoikeus ei koske henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettujen arkaluonteisten tietojen luovuttamista.

Salassapitovelvollisuuden rikkominen on säädetty rangaistavaksi 50 §:ssä. Rangaistus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 ja 2 §:n mukaan, jollei muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

2.1.3 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä

Hallituksen esityksessä (HE 228/2016 vp) ehdotetaan säädettäväksi uusi laki rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä, jäljempänä *rahanpesulaki*. Ehdotetun 4 luvun 1 §:n mukaan ilmoitusvelvollisen olisi täytettyään 3 luvun 4 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta tai terrorismin rahoittamisen epäilystä. Säännöksen 4 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen olisi annettava maksutta rahanpesun selvittelykeskukselle kaikki epäilyn selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat. Lisäksi ilmoitusvelvollisen on vastattava rahanpesun selvittelykeskuksen tietopyyntöihin sen asettamassa kohtuullisessa määräajassa.

Ehdotuksen 4 luvun 3 §:ssä säädettäisiin epäilyttäviä liiketoimia koskevien tietojen säilyttämisestä. Säännöksen 2 momentin mukaan rekisteröidyllä ei olisi oikeutta tarkastaa epäilyttäviä liiketoimia koskevia tietoja eikä 3 luvun 4 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden täyttämiseksi hankittuja tietoja ja asiakirjoja. Tietosuojavaltutettu voisi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa näiden tietojen käsittelyn lainmukaisuuden.

Esityksen 3 luvun 5 §:ssä ehdotetaan säädettävän ilmoitusvelvollisen epäilyttäviä liiketoimia koskeva salassapitovelvollisuudesta ja salassapitovelvollisuutta koskevista poikkeuksista. Ilmoitusvelvollinen ei saa paljastaa ilmoituksen tekemistä tai selvittelyä sille, johon epäily kohdistuu, eikä muulle henkilölle. Salassapitovelvollisuus koskee myös ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevaa sekä sitä, joka on saanut salassa pidettäviä tietoja mainitun säännöksen nojalla.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädetään salassapitovelvollisuutta koskevista poikkeuksista. Ilmoitusvelvollinen saa salassapitovelvollisuuden estämättä luovuttaa tiedon siitä, että ilmoitus on tehty, ja tiedot ilmoituksen sisällöstä rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa (699/2004) tarkoitettulle samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle. Tieto voidaan luovuttaa myös samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle, jos yhteisöä koskevat tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisessa. Ilmoitusvelvollinen saa salassapitovelvollisuuden estämättä luovuttaa tiedon siitä, että ilmoitus on tehty, Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, joka on osallisena sellaisessa yksittäisessä liiketoimessa, joka liittyy siihen asiakkaaseen ja liiketoimeen, jota ilmoitus koskee. Samoilla edellytyksillä tieto voidaan luovuttaa myös muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle-

le 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, jos tiedon vastaanottajaa koskee tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisesta sekä jos tiedon vastaanottajaa koskee lisäksi henkilötietolakia vastaavat henkilötietojen suojaa koskevat velvollisuudet.

2.1.4 Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta

Hallituksen esityksessä (HE 228/2016 vp) ehdotetaan säädettäväksi uusi laki rahanpesun selvittelykeskuksesta. Lakiehdotuksen 4 §:n mukaan rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä sekä ilmoitusvelvollisilta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat maksutta sen estämättä, mitä liike- ja ammattisalaisuutta tai yksilön, yhteisön tai säätiön taloudellisia olosuhteita, taloudellista asemaa tai verotustietoja koskevien tietojen salassapidosta säädetään. Päätöksen salassa pidettävien tietojen hankkimisesta tekee selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies.

Rahanpesun selvittelykeskuksella olisi ehdotuksen 4 §:n 2 momentin nojalla oikeus saada maksutta yksityiseltä yhteisöltä, säätiöltä ja henkilöltä selvittelykeskuksessa työskentelevän päällystöön kuuluvan poliisimiehen kirjallisesta pyynnöstä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toiminnantarkastajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan salassapitovelvollisuuden estämättä. Tietoja saa luovuttaa rahanpesun selvittelykeskukselle tietojoukkona tai sähköisesti.

2.1.5 Laki Finanssivalvonnasta

Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 18 §:n 1 momentin nojalla valvottavan ja muun finanssimarkkinoilla toimivan on salassapitosäännösten estämättä toimitettava ilman aiheutonta viivytystä Finanssivalvonnalle sen pyytämät tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen Finanssivalvonnalle laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi. Vastaava velvollisuus on sillä, jolla on kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta valvottavassa tai muussa finanssimarkkinoilla toimivassa tai joka on valvottavan tai muun finanssimarkkinoilla toimivan määräysvallassa.

Finanssivalvonnalla on oikeus saada tietoa myös muulta henkilöltä. Finanssivalvonnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada 19 §:n mukaan seuraavilta henkilöiltä kaikki niiden hallussa olevat valvottavaa tai muuta finanssimarkkinoilla toimivaa koskevat sellaiset tiedot, jotka ovat tarpeen Finanssivalvonnalle laissa säädetyn valvontatehtävän hoitamiseksi:

- 1) valvottavan ja muun finanssimarkkinoilla toimivan tilintarkastajalta;
- 2) valvottavassa tai muussa finanssimarkkinoilla toimivassa kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettua määräysvaltaa käyttävän tilintarkastajalta;
- 3) valvottavan tai muun finanssimarkkinoilla toimivan määräysvallassa olevan tilintarkastajalta.

Finanssivalvonnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada yksilöityä valvontatoimien varien valvonnan kannalta välttämättömiä tietoja muulta kuin edellä tarkoitettulta, jolla voidaan perustellusta syystä olettaa olevan valvontatoimen kannalta tarpeellista tietoa.

Finanssivalvonnalla on lain 21 §:n nojalla markkinoiden väärinkäyttöön liittyvä erityinen tietojensaantioikeus. Säännöksen mukaan Finanssivalvonnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada valvottavalta ja muulta finanssimarkkinoilla toimivalta sekä näiden hallituksen jäseneltä, toimitusjohtajalta ja palveluksessa olevalta tiedot, jotka ovat tarpeen markkinoiden väärinkäyttöä, säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä kaupankäynnin kohteena olevan arvopaperin arvoon vaikuttavien tietojen julkistamista tai säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä tapahtuvaa kaupankäyntiä koskevien markkinoiden väärinkäyttöasetuksen, arvopaperimarkkinalain tai kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetun lain

säännösten taikka näiden nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi, jos tiedot liittyvät:

- 1) säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä kaupankäynnin kohteena olevaan arvopaperiin;
- 2) säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä kaupankäynnin kohteeksi haettuun arvopaperiin;
- 3) arvopaperiin, jonka arvo määräytyy säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä kaupankäynnin kohteena olevan arvopaperin perusteella;
- 4) 1–3 kohdassa tarkoitetun arvopaperin liikkeeseenlaskijaan;
- 5) 1–3 kohdassa tarkoitetulla arvopaperilla tehtyihin liiketoimiin tai toimeksiantoihin.

Finanssivalvonnalla on oikeus saada yksilöityä liiketointa koskevia valvonnan kannalta välttämättömiä tietoja myös siltä:

- 1) joka toimii valvottavan ja muun finanssimarkkinoilla toimivan lukuun tai puolesta;
- 2) joka on osallinen sellaiseen liiketoimeen tai toimeksiantoon, joka koskee edellä tarkoitettua arvopaperia;
- 3) jolla muuten voidaan perustellusta syystä olettaa olevan edellä tarkoitettua tietoa.

Finanssivalvonnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada myös markkinoiden väärinkäyttöasetuksen valvonnan kannalta tarpeellisia vakimuotoisia tietoja hyödykejohdannaisiin liittyvillä spot-markkinoilla toimivilta markkinaosapuolilta, raportteja liiketoimista sekä päästä suoraan kaupankävijöiden järjestelmiin.

Finanssivalvonnasta annetun lain 23 §:n nojalla Finanssivalvonnalla on oikeus saada tietoja myös muusta yrityksestä kuin valvottavasta. Luvun valvottavaa koskevia säännöksiä sovelletaan myös sellaiseen muuhun suomalaiseen yritykseen, joka kuuluu valvottavan kanssa samaan ryhmittymään, jonka ryhmävalvonnasta Finanssivalvonta vastaa taikka joka on valvottavan osakkuusyritys tai, jos valvottava on eläkesäätiö tai eläkekassa, eläkesäätiön tai eläkekassan perustanut työnantaja. Finanssivalvonnalla on lisäksi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada valvottavalta tämän kanssa samaan ryhmittymään kuuluvaa ulkomaista yritystä ja valvottavan ulkomaista osakkuusyritystä koskevat vastaavat tiedot siinä laajuudessa kuin on tarpeen Finanssivalvonnalle laissa säädetyn valvontatehtävän hoitamiseksi.

Lain 63 §:n mukaan Finanssivalvonta voi ulkomaisen ETA-valvontaviranomaisen pyynnöstä suorittaa tarkastuksen sellaisessa Suomessa olevassa yrityksessä, joka kuuluu ulkomaiseen ETA-ryhmittymään. Finanssivalvonnan tietojensaanti- ja tarkastusoikeuteen sovelletaan, mitä 18 ja 24 §:ssä säädetään. Finanssivalvonta voi antaa pyynnön esittäneelle valvontaviranomaiselle luvan osallistua tarkastukseen.

Jos Finanssivalvonta aikoo tarkastaa toisessa ETA-valtiossa sijaitsevaa yritystä, joka kuuluu sellaiseen ryhmittymään, jonka ryhmävalvonnasta Finanssivalvonta vastaa, sen on pyydettävä 64 §:n nojalla kyseisen valtion valvontaviranomaista tekemään tarkastus. Finanssivalvonnalla on oikeus itse tehdä tarkastus tai osallistua tarkastukseen, jos pyynnön vastaanottanut viranomainen sen sallii.

2.1.6 Laki verotusmenettelystä

Verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 2 luvussa säädetään verovelvollisen ilmoittamisvelvollisuudesta ja 3 luvussa sivullisen ilmoittamisvelvollisuudesta. Lain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot maksamistaan tai välittämistään rahanarvoisista suorituksista, niiden oikaisuista, saajista ja suoritusten perusteista. Rahanarvoisella suorituksella tarkoitetaan muun muassa palkkaa, luontoisetua ja palkkiota sekä työstä, tehtävästä tai palveluksesta maksettua korvausta sekä palkintoa, apurahaa, stipendiä, tunnustus-palkintoa, opintotukea, kustannusten korvausta, eläkettä, pitkäaikaissäätämissopimukseen perustuva suoritus ja veronalaista tuloa, sosiaalietuutta, osinkoa, osakaslainaa, rahasto-osuuden tuottoa, korkoa, vuokraa ja vakuutuskorvausta sekä tekijänoikeudesta, patentista, kaivosoikeudesta tai muusta sen kaltaisesta oikeudesta maksettua korvausta. Tiedot on toimitettava Verohallinnolle, vaikka suoritus olisi maksettu ennakonpidätystä toimittamatta taikka suoritus olisi maksettu tai välitetty rajoitetusti verovelvolliselle, taikka kyseinen tulo olisi saajalleen verosta vapaa.

Lain 15 §:n 4 momentissa säädetään rahoitusmarkkinoilla toimivien yritysten ilmoitusvelvollisuudesta. Sijoituspalvelulaissa (747/2012) tarkoitetun sijoituspalveluyrityksen, ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen ja muun sanotussa laissa tarkoitetun sijoituspalvelun tarjoajan, vakuutusyhtiölaissa (521/2008) tarkoitetun vakuutusyhtiön, ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetussa laissa (398/1995) tarkoitetun sivuliikkeen ja pääasiamiehen sekä vakuutusyhdistyslaissa (1250/1987) tarkoitetun vakuutusyhdistyksen on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot tekemistään ja välittämistään arvopaperikaupoista, kauppojen osapuolista ja maksetuista kauppahinnoista sekä tekemistään ja välittämistään yhteissijoitusyritysten osuuksien merkinnöistä ja lunastuksista siltä osin kuin tietoja ei ole toimitettu tämän lain 17 §:n 1 momentin nojalla.

Pykälän 4 momentissa tarkoitetun tiedonantovelvollisen on toimitettava Verohallinnolle tarpeelliset tiedot myös johdannaissopimuksesta, jolla käydään kauppaa kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa (748/2012) tarkoitetulla säännellyllä markkinalla tai muulla säännellyllä ja viranomaisen valvonnassa olevalla markkinalla, ja sijoituspalvelulain 1 luvun 10 §:n 1 momentin 3–9 kohdassa tarkoitetusta ja muusta johdannaissopimuksesta sekä sopimuksen osapuolista.

Arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa (749/2012) tarkoitetun selvitysyhteisön on toimitettava 15 §:n 6 momentin mukaisesti Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot selvittämistään oman pääoman ehtoisia arvopapereita koskevista takaisinosto- ja lainausso- pimuksista, niihin perustuvista tuloverolain 31 §:n 5 momentissa tarkoitetuista sijaisosingoista sekä sijaisosinkojen maksajista ja saajista. Sijoituspalveluyrityksen, ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen ja muun sijoituspalvelun tarjoajan on annettava tässä momentissa tarkoitetut tiedot asiakkaansa lukuun tekemistään takaisinosto- ja lainausso- pimuksista.

Lain 17 §:ssä säädetään muita tietoja koskeva sivullisen yleisestä tiedonantovelvollisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan rahastoyhtiön, ulkomaisen rahastoyhtiön Suomessa olevan sivuliikkeen ja sellaisen ulkomaisen rahastoyhtiön, joka hallinnoi Suomeen perustettua sijoitusrahastoa, on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot verovelvollisen omistamista sekä verovelvolliselta lunastetuista sijoitusrahaston rahasto-osuuksista sekä yhteissijoitusyrityksen osuuksista. Lisäksi on annettava tarvittavat tiedot lunastettujen rahasto-osuuksien ja yhteissijoitusyritysten osuuksien hankintahinnasta ja hankinta-ajankohdasta sekä merkinnän ja lunastuksen yhteydessä perityistä kuluista siltä osin kuin nämä tiedot ovat tiedonantovelvollisella.

Säännöksen 2 momentin nojalla arvopaperikeskuksen on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot arvo-osuusjärjestelmään kuuluvista arvo-osuuksista, arvo-osuusrekisterin tietojen mukaisista omistajista sekä tuoton saajista. Pörssi-yhtiön, jonka osakkeet eivät ole arvo-osuusjärjestelmässä, on ilmoitettava osakeluetelosta vastaavat tiedot Verohallinnolle. Jos arvo-osuuden haltijaksi on arvo-osuusrekisteriin merkitty hallintarekisteröinnin hoitaja, tiedonantovelvollisuutta ei ole.

Lain 17 a §:ssä säädetään sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus FATCA-sopimuksen (SopS 25/2015) täytäntöönpanon johdosta ja 17 b §:ssä sivullisen yleisestä tiedonantovelvollisuudesta

hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin 2011/16/EU johdosta. Lain 17 c § koskee finanssilaitosten yleistä tiedonantovelvollisuutta finanssitileistä. Säännöksen mukaan 17 b §:ssä tarkoitetun raportoivan suomalaisen finanssilaitoksen on annettava Verohallinnolle mainitussa pykälässä tarkoitetut tiedot myös raportoitavaa tiliä vastaavista finanssitileistä tai tieto siitä, että sellaisia tilejä ei ole, niiden henkilöiden osalta, joiden asuinpaikka verotuksessa on Euroopan unionin ulkopuolella. Raportoivan suomalaisen finanssilaitoksen on finanssitilien tutkimisessa ja tunnistamisessa noudatettava mainitussa pykälässä raportoiville finanssilaitoksille asetettuja velvoitteita ja mainitussa pykälässä tarkoitettua huolellisuusmenettelyä.

Sivullisen erityisestä tiedonantovelvollisuudesta säädetään 19 §:ssä. Jokaisen on annettava Verohallinnon kehotuksesta nimen, pankkitilin numeron, tilitapahtuman tai muun vastaavan yksilöinnin perusteella tietoja, jotka saattavat olla tarpeen muun verovelvollisen verotusta tai muutoksenhakua koskevan asian käsittelyä varten ja jotka selviävät hänen hallussaan olevista asiakirjoista tai muutoin ovat hänen tiedossaan, jollei hänellä lain mukaan ole oikeutta kieltäytyä todistamasta asiasta. Verotukseen vaikuttavia, taloudellista asemaa koskevia tietoja ei kuitenkaan saa kieltäytyä antamasta.

Tiedonantovelvollisen on yksilöitävä 22 §:n 1 momentin mukaan tiedon kohteena oleva nimen lisäksi henkilötunnuksella tai yritys- ja yhteisötunnuksella tai, jos näitä tietoja ei ole, tiedonantovelvollisen hallussa olevilla muilla tunniste- ja yhteystiedoilla.

2.1.7 Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta

Lain verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta (1346/1999) 10 §:n mukaan Verohallinto saa käyttää ja käsitellä tiettyä verotusasiaa varten saamiaan ja laatimiaan verotustietoja muidenkin Verohallinnosta annetun lain (503/2010) 2 §:n mukaisten tehtävien suorittamiseksi henkilötietojen suoja ja asiakirjojen salassapitoa koskevien säännösten estämättä.

Lain 12 §:ssä säädetään, että mainitun lain nojalla annettuja, salassa pidettäviä verotustietoja saa käyttää ja käsitellä ainoastaan siinä tarkoituksessa, johon ne on annettu, jollei muualla laissa toisin säädetä. Tietoja voidaan tämän lain nojalla antaa teknisen käyttöyhteyden avulla vain, jos tietojen saaja on esittänyt hyväksyttävän selvityksen siitä, että tietojen käyttö ja suojaus on järjestetty asianmukaisesti.

Lain 18 §:n mukaan Verohallinto voi salassapitosäännösten estämättä antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen:

- 1) rikoslain (39/1889) 29 luvun 9 §:n 2 momentissa tarkoitetulle valtion tai kunnan viranomaiselle, muulle julkisyhteisölle taikka muulle yhteisölle tai säätiölle, jos on syytä epäillä jonkun syyllistyneen rikoslain 29 luvun 5–8 §:ssä tarkoitettuun rikolliseen tekoon, jonka selvittämiseksi tietojen antaminen saattaa olla tarpeen;
- 2) valtion tai kunnan viranomaiselle tai julkisia tehtäviä hoitaville yhteisöille niiden laissa tai asetuksessa säädettyyn tehtävään liittyvän valvontavelvollisuuden täyttämiseksi, jos on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta ja jonka selvittämiseksi tietojen antaminen saattaa olla tarpeen;
- 3) lakisääteisen eläke- tai tapaturmaturvan toimeenpanosta huolehtivalle viranomaiselle, eläke- tai tapaturmavakuutuslaitokselle tai vastaavalle yhteisölle tai säätiölle niiden laissa tai asetuksessa säädettyyn tehtävään liittyvän valvontavelvollisuuden täyttämiseksi, jos on syytä epäillä, että laissa tai asetuksessa maksuvelvolliseksi säädetty työnantaja tai muu maksuvelvollinen ei ole täyttänyt lakiin tai asetukseen perustuvaa maksuvelvollisuuttaan;

- 4) työsuojeluviranomaiselle sellaisia verovalvonnassa havaittuja tietoja, joilla saattaa olla merkitystä työsuojeluviranomaiselle sen valvoessa tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain noudattamisesta (1233/2006);
- 5) poliisille verovalvonnassa havaituista liiketoimintakieltoon määrättyyn liittyvistä seikoista, joilla saattaa olla merkitystä liiketoimintakiellon noudattamisen valvonnan kannalta;
- 6) rahanpesun selvittelykeskukselle verovalvonnan yhteydessä havaituista epäilyttävistä liiketoimista tai kun voidaan epäillä liiketoimeen sisältyviä varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavaan yritykseen;
- 7) Finanssivalvonnalle ulkomaisen rahastoyhtiön tiedonantovelvollisuuden täyttämiseen sekä verojen perimisvelvollisuuteen liittyviä rahastoyhtiön ja verovelvollisen verotustietoja, joilla saattaa olla merkitystä arvioitaessa, onko ulkomaisen rahastoyhtiön Suomeen perustamaa sijoitusrahastoa hallinnoitaessa olennaisesti rikottu Suomessa yleisen edun turvaamiseksi voimassa olevaa lainsäädäntöä sijoitusrahastolain (48/1999) 18 j §:ssä tarkoitettulla tavalla;
- 8) Finanssivalvonnalle väliaikaisesta pankkiverosta annetun lain (986/2012) 26 §:n 3 momentissa tarkoitettun pankkiveron suorittamisvelvollisuutta ja perusteita koskevan lausunnon antamista varten tarpeelliset verotustiedot;
- 9) Patenti- ja rekisterihallitukselle säätiöistä sekä säätiölain (487/2015) 1 luvun 8 §:ssä tarkoitettuihin lähipiiriin kuuluvista henkilöistä, yhteisöistä ja säätiöistä sellaisia tietoja, joilla saattaa olla merkitystä säätiölain 14 luvun 1 §:ssä tarkoitettua säätiövalvontaa varten;
- 10) Patenti ja rekisterihallituksen Tilintarkastusvalvonnalle verovalvonnassa tai muutoin havaituista tilintarkastajaan, tilintarkastajan toimintaan ja muuhun verovelvolliseen liittyvistä seikoista, joilla saattaa olla merkitystä tilintarkastajan valvonnan kannalta.

Verohallinto voi 18 §:n 2 momentin mukaisesti salassapitovelvollisuuden estämättä antaa omasta aloitteestaan syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille Verohallinnosta annetun lain 18 §:ssä mainittujen rikosten esitutkintaa, syytteenpanoa ja tuomioistuinkäsittelyä varten tarvittavat verotustiedot.

Säännöksen nojalla saatuja salassa pidettäviä tietoja voidaan antaa edelleen rikosten selvittämistä ja syytteenpanoa varten. Tiedot tulee hävittää heti, kun niitä ei tarvita, jos niitä tehtävän erityisen luonteen vuoksi ei tarvitse säilyttää pysyvästi.

Lain 19 §:ssä säädetään tietojen antamisesta syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille. Verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa yksittäistapauksessa pyynnöstä verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen:

- 1) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille rikosten ennalta estämistä, selvittämistä sekä syytteenpanoa varten;
- 2) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille liiketoimintakiellon määrittämistä tai pidentämistä koskevaa tutkintaa varten ja poliisille liiketoimintakiellon noudattamisen valvontaa varten;
- 3) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille sekä tuomioistuimille rikoslain 2 a luvun 2 §:ssä säädetyn päiväsakon suuruuden määrittämistä varten; tiedot voidaan antaa asianomaisen suostumuksetta myös teknisen käyttöyhteyden avulla.

2.1.8 Tullilaki

Tullilain (304/2016) 102 § koskee tiedonantovelvollisuutta Tullille. Henkilön, jota tullitoimenpide koskee suoraan tai välillisesti, on annettava Tullille sen pyynnöstä ja asetetussa määräajassa kaikki

tullitoimenpiteen suorittamiseksi tarvittavat tuojaa, viejää, muuta asianosaista, tavaraa, kulkuneuvoa, matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevat asiakirjat ja tiedot.

Pykälän 2 momentin mukaan henkilön, jolla on hallussaan toisen tulliverotusta tai siitä johtuvaa muutoksenhakua koskevaa asiaa varten tarpeellisia tietoja, on annettava ne Tullille sen kehotuksesta määräajassa. Tiedonantovelvollisuus ei koske tietoja, jotka koskevat asiaa, josta henkilöllä on lain mukaan oikeus kieltäytyä todistamasta. Taloudellista asemaa koskevia tietoja ei kuitenkaan saa kieltäytyä antamasta.

2.1.9 Laki rikostorjunnasta Tullissa

Tullin tehtävänä oleviin toimiin tullirikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja tullirikoksista epäiltyjen syyteeseen saattamiseksi sovelletaan lakia rikostorjunnasta Tullissa (623/2015). Lain 14 §:n 1 momentin mukaan Tullilla on oikeus saada yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen tai hallituneuvoston jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämättä tarvittavat tiedot tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi.

2.1.10 Poliisilaki

Poliisilain (872/2011) 4 luvun 2 §:ssä säädetään tietojen saannista viranomaiselta. Pykälän 1 momentin mukaan poliisilla on päälylystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitovelvollisuuden estämättä, jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista poliisille tai tietojen käyttöä todisteena ole laissa nimenomaisesti kielletty tai rajoitettu.

Luvun 3 § koskee tietojen saantia yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä. Pykälän 1 momentissa säädetään, että poliisilla on päälylystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämättä. Poliisilla on sama oikeus saada 6 luvussa tarkoitettussa poliisitutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii.

2.1.11 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa

Lakia henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (761/2003) sovelletaan poliisilain 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn ja muuhun henkilötietojen käsittelyyn silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa. Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) siltä osin kuin mainitussa laissa tai muussa laissa ei toisin säädetä.

Lain 44 §:ssä säädetään rekisteröidyn tarkastusoikeudesta. Säännöksen mukaan tarkastusoikeuden toteuttamiseen sovelletaan henkilötietolain 26 ja 28 §:ää. Rekisterinpitäjä antaa tiedot tarkastamista varten. Rekisterinpitäjän määräämä muikin poliisiyksikkö voi antaa tiedot tarkastamista varten poliisin valtakunnalliseen käyttöön perustetusta henkilörekisteristä. Poliisiyksikön on nimettävä riittävä määrä henkilöitä, jotka päättävät tarkastusoikeuden toteuttamisesta ja siihen liittyvästä tietojen antamisesta.

Rekisteröidyn on tarkastusoikeutta käyttäessään esitettävä tätä tarkoittava pyyntö henkilökohtaisesti rekisterinpitäjälle tai muulle edellä tarkoitettulle poliisiyksikölle ja todistettava henkilöllisyytensä.

Tarkastusoikeuden rajoittamisesta säädetään lain 45 §:ssä. Tarkastusoikeutta ei ole lainkaan:

- 1) epäiltyjen tietojärjestelmän tietoihin;
- 2) suojelupoliisin toiminnallisen tietojärjestelmän tietoihin;
- 3) Schengenin tietojärjestelmän salaista tarkkailua ja erityistarkastuksia koskeviin tietoihin;
- 4) poliisin henkilörekistereihin sisältyviin henkilöä tai tekoa koskeviin luokitus-, tarkkailu- tai tietolähdetietoihin taikka rikosten sarjoittamiseen ja tekniseen tutkintaan käytettäviin tietoihin;
- 5) tietoihin, jotka on saatu poliisilain 5 luvun, pakkokeinolain 10 luvun sekä sähköisen viestinnän tietosuojalain 36 §:n mukaisia tiedonhankintamenetelmiä käyttäen;
- 6) 2 §:n 3 momentin 11 kohdassa tarkoitettuihin havaintotietoihin.

Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa 45 §:n 1 momentissa tarkoitettujen, rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden. Tarkastusoikeuden rajoituksiin sovelletaan lisäksi henkilötietolain 27 §:ää.

2.1.12 Ulosottokaari

Ulosottokaaren 24 §:ssä säädetään ulosoton tietojärjestelmästä ja ulosottorekisteristä. Ulosoton tietojärjestelmä on ulosottoviranomaisille kuuluvien tehtävien hoitamista varten perustettu ja ulosottoviranomaisten valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä tietojärjestelmä. Valtakunnanvoudinvirasto huolehtii tietojärjestelmän ylläpitämisestä ja kehittämisestä.

Ulosottorekisteriä varten kerättyjen ja siihen talletettujen henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia, jollei ulosottolaissa toisin säädetä. Jos henkilötietolain mukainen rekisteröidyn tarkastusoikeus tuntuvasti vaikeuttaisi täytäntöönpanoa, tarkastusoikeutta voidaan tarpeellisin osin 1 luvun 28 §:n 1 momentin nojalla lykätä, kunnes tarvittavat ulosmittaukset tai muut täytäntöönpanotoimet on suoritettu ja omaisuus on otettu ulosottomiehen haltuun. Tarkastusoikeutta voidaan lykätä kuitenkin enintään kuusi kuukautta tarkastusoikeutta koskevan pyynnön esittämisestä. Jos tarkastusoikeutta on lykätty, tietosuojavaltuutettu voi sen lisäksi, mitä muualla säädetään, rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisterissä olevien rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden.

Ulosottokaaren 1 luvun 34 § koskee asianosaiselle annettavaa tulostetta. Säännöksen mukaan henkilölle, joka on tai on ollut vastaajana tai hakijana ulosottoasiassa, tulee pyynnöstä antaa muut kuin henkilötunnusta ja yhteystietoja sekä tilitysosoitetta koskevat asianhallintatiedot sisältävä tietojärjestelmän tuloste edeltävien neljän vuoden ajalta ja tarvittaessa tätä pitemmältä ajalta. Takaajalla ja muulla, jonka maksuvelvollisuuteen tietyn saatavan vanhentumisella ja määrällä saattaa olla merkitystä, on vastaava oikeus kyseisen saatavan osalta. Mitä tässä säädetään, ei vaikuta asianosaisen oikeuteen saada tietoja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) nojalla.

Ulosottokaaren 3 luvun 34 § on yleinen säännös sivullisen ja viranomaisen tiedonantovelvollisuudesta. Sen lisäksi, mitä muussa laissa säädetään, ulosottomiehellä on oikeus salassapitosäännösten estämättä maksutta saada jäljempänä säädetyt tiedot, asiakirjat ja aineistot, jos ne ovat yksittäisessä ulosottoasiassa välttämättömiä täytäntöönpanoa varten. Välttämättömyyden arvioi ulosottomies. Tiedot voidaan antaa teknisen käyttöyhteyden avulla. Valtion varoista voidaan maksaa korvausta käyttöyhteyden perustamisesta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista.

Valtakunnanvoudinvirastolla on oikeus saada 34 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja siinä mainituin ehdoin ja luovuttaa niitä ulosottomiehille käytettäväksi yksittäisissä ulosottoasioissa, jos tällainen keskitetty tietojen hankkiminen on tarkoituksenmukaista.

Arkaluontoisista henkilötiedoista säädetään 3 luvun 65 §:ssä. Säännöksen mukaan sivulliselta tietoja hankittaessa on vältettävä sitä, että ulosottomiehen haltuun joutuu ulosottoasiaan kuulumatto-

mia henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja, lukuun ottamatta tietoja velallisen saamista sosiaalihuollon etuuksista. Ulosottomiehellä on oikeus saada säädetyt tiedot, vaikka samalla paljastuu tietoja myös ulkopuolisen taloudellisesta asemasta, jollei tietoja ole muulla tavoin saatavissa.

Lain 3 luvun 66 §:n 1 momentissa säädetään sivullisen tietojenantovelvollisuudesta. Sivullisen on kysyttäessä ilmoitettava ulosottomiehelle:

- 1) onko hänellä velalliselle kuuluvaa omaisuutta hallussaan tai muutoin määräysvallassaan ja omaisuuden laatu;
- 2) onko velallisella häneltä tai hänellä velalliselta saatavia ja saatavien peruste ja määrä sekä saatavia koskevien tilien maksuliike ja velallisella olevat tilin käyttöoikeudet;
- 3) onko hän tehnyt velallisen kanssa tai tämän hyväksi sellaisen oikeustoimen, jolla saattaa olla merkitystä etsittäessä velallisen omaisuutta, ja oikeustoimen sisältö;
- 4) velallisen saamaa tuloa ja luontoisetuja koskevat tiedot, työaika koskevat tiedot, tulon maksamisen perusteet sekä velallisen yhteystiedot, jotka hänellä on tiedossaan työnantajana tai tulon maksajana;
- 5) velallisen osoite- ja puhelintiedot samoin kuin muut yhteystiedot, jotka hänellä on tele- tai postitoiminnan harjoittajana.

Mainitun säännöksen 3 momentin nojalla sivullinen on velvollinen ulosottomiehen kehotuksesta esittämään 1 momentissa tarkoitettua seikkaa koskevan sopimus- tai muun asiakirjan sekä siihen välittömästi liittyvän muun aineiston. Ulosottomiehellä on oikeus ottaa asiakirjasta ja aineistosta jäljennös. Luotto-, rahoitus- tai vakuutuslaitos ei saa muulle kuin viranomaiselle ilmaista, onko ulosottomies tehnyt tässä pykälässä tarkoitettua tiedustelun.

Ulosottoviranomaisen asiakirjan julkisuudesta on säädetty erikseen 3 luvun 69 §:ssä. Ulosottoviranomaisen asiakirjan julkisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa. Sen lisäksi, mitä mainitussa tai muussa laissa säädetään ulosottoviranomaisen oikeudesta tai velvollisuudesta luovuttaa tietoja, ulosottoviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja niin kuin 3 luvun 70–73 §:ssä säädetään. Tietoja voidaan luovuttaa myös toiselle ulosottoviranomaiselle ulosottoasian hoitamista varten sekä oikeusministeriölle ja Valtakunnantoukuvirastolle hallintotehtävien hoitamista varten. Ulosottorekisteriin talletettujen tietojen julkisuudesta ja luovuttamisesta säädetään ulosottokaaren 1 luvussa.

Ulosottokaaren 3 luvun 70 §:n 1 momentin nojalla ulosottoviranomainen saa yksittäistapauksessa antaa pyydettyä ulosottoviranomaisen asiakirjasta vastaajan tunnistetietoja ja yhteystietoja sekä vastaajan taloudellista asemaa ja toimintaa koskevia tietoja:

- 1) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikosten selvittämistä, esitutkintaa, syyteharkintaa ja tuomioistuinkäsittelyä varten sekä törkeiden rikosten ennalta estämistä varten;
- 2) rahanpesun selvittelykeskukselle laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten;
- 3) syyttävaviranomaiselle sakon muuntorangaistuksen harkintaa varten;
- 4) suojelupoliisille ja pääesikunnalle turvallisuusselvitysten laatimiseksi turvallisuusselvityslaisissa (726/2014) säädetyllä tavalla;
- 5) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle liiketoimintakiellon määräämistä tai pidentämistä koskevaa tutkintaa varten ja poliisille liiketoimintakiellon noudattamisen valvontaa varten;
- 6) Tullille tullilaisissa (1466/1994) säädetyt tehtävien hoitamista varten;

- 7) konkurssiasiamiehelle laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten;
- 8) Maahanmuuttovirastolle kansalaisuuslaissa (359/2003) säädettyjen tehtävien hoitamista varten.

Ulosottoviranomainen voi antaa tietoja veroviranomaisille ja julkisia tukia myöntäville ulosottokaaren 3 luvun 71 §:n mukaisesti. Ulosottoviranomainen saa yksittäistapauksessa antaa pyydettyessä ulosottoviranomaisen asiakirjasta vastaajan tunniste- ja yhteystietoja sekä vastaajan taloudellista asemaa ja toimintaa koskevia tietoja, jos tiedot ovat tarpeen:

- 1) veroviranomaiselle verotusta koskevan asian käsittelyä varten; taikka
- 2) työttömyyspäivärahaa tai muita julkisia avustuksia, tukia tai muita etuuksia myöntävälle tai valvovalle viranomaiselle taikka julkisyhteisölle tai muulle yhteisölle tai säätiölle sellaisen asian käsittelyä varten.

Tietoa ei ilman erityistä syytä saa luovuttaa, jos asiakirjan laatimisesta on tietoa pyydettyessä kulunut yli neljä vuotta. Tiedot tulee luovuttaa ensisijaisesti 1 luvussa säädetyllä tavalla ulosottorekisteristä. Tiedot voidaan luovuttaa sähköisessä muodossa.

Ulosottoviranomainen voi antaa tiedot myös oma-aloitteisesti. Tietojen oma-aloitteisen antamisen edellytyksistä säädetään 3 luvun 72 §:ssä.

Ulosottokaaren 3 luvun 73 §:ssä säädetään kiellosta luovuttaa eräitä tietoja. Ulosottomies ei saa luovuttaa tietoa, joka on olennaisin osin saatu:

- 1) henkilöltä, joka on siinä menettelyssä todistajana velvollinen tai oikeutettu kieltäytymään todistamasta siitä seikasta, jollei kieltäytymään oikeutettu anna luovuttamiseen suostumustaan;
- 2) velalliselta kysyttäessä 52 §:n 6–8 kohdassa tarkoitettusta seikasta, jos vastauksesta käy ilmi, että velallinen on saattanut syyllistyä muuhun kuin ulosottomenettelyssä tehtyyn rikokseen, ja tiedon luovuttaminen saattaa hänet siinä menettelyssä syytteen vaaraan; tai
- 3) sivulliselta, jos tieto koskee sivullisen väärinkäytöksiä.

2.1.13 Laki aluehallintovirastoista

Laissa aluehallintovirastoista (896/2009) säädetään aluehallintovirastojen toimialoista ja tehtävistä. Laissa ei erikseen säädetä aluehallintovirastojen tietojensaantioikeudesta tai asiakkaan tietojen käsittelystä ja tietojen luovuttamisesta. Esimerkiksi Etelä-Suomen aluehallintoviraston tietojensaantioikeus rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnan valvontatehtävässä määräytyy rahanpesulain ja hallintolain (434/2003) nojalla.

2.1.14 Laki asianajajista

Asianajajista annetun lain (496/1958) 5 c §:n mukaan asianajaja tai hänen apulaisensa ei saa luvottomasti ilmaista sellaista yksityisen tai perheen salaisuutta taikka liike- tai ammattisalaisuutta, josta hän tehtävässään on saanut tiedon. Rangaistus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Lain 6 §:n 1 momentin mukaan asianajajayhdistyksen hallituksen on valvottava, että asianajajat esiintyessään tuomioistuimissa tai muun viranomaisen luona sekä muussakin toiminnassaan täyttävät velvollisuutensa. Asianajaja on velvollinen antamaan hallitukselle tiedot, joita tätä valvontaa varten tarvitaan. Asianajajan on myös sallittava hallituksen määräämän henkilön suorittaa tarkastus hänen toimistossaan, milloin hallitus katsoo sen valvontaa varten tarpeelliseksi, sekä tällöin

esitettävä ne asiakirjat, joiden tutkimista tarkastuksen toimittaminen edellyttää. Hallituksen jäsen ja tarkastuksen toimittaja eivät saa oikeudettomasti ilmaista sellaista salassa pidettävää tietoa, jonka he valvontaa suorittaessaan ovat saaneet tietää. Pykälän 3 momentin nojalla asianajajayhdistyksen hallitus ja asianajaja ovat velvolliset antamaan oikeuskanslerille ne tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen hänelle tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamista varten.

2.1.15 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta

Viranomaisten asiakirjat ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) annetun lain 1 §:n nojalla julkisia, jollei laissa erikseen toisin säädetä. Lain 22 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se on laissa säädetty salassa pidettäväksi tai jos viranomainen lain nojalla on määrännyt sen salassa pidettäväksi taikka jos se sisältää tietoja, joista on lailla säädetty vaitiolovelvollisuus.

Salassa pidettäviä asiakirjoja ovat lain 24 §:n nojalla muun muassa:

- 1) poliisille ja muille esitutkintaviranomaisille ja syyttäjälle sekä tarkastus- ja valvontaviranomaisille tehdyt ilmoitukset rikoksesta, esitutkintaa ja syyteharkintaa varten saadut ja laaditut asiakirjat sekä haastehakemus, haaste ja siihen annettu vastaus rikosasiassa, kunnes asia on ollut esillä tuomioistuimen istunnossa taikka kun syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta tai kun asia on jätetty sikseen, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna rikoksen selvittämistä tai tutkinnan tarkoituksen toteutumista tai ilman painavaa syytä aiheuta asiaan osalliselle vahinkoa tai kärsimystä tai estä tuomioistuinta käyttämästä oikeuttaan määrätä asiakirjojen salassapidosta oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) mukaan;
- 2) poliisin ja muun esitutkintaviranomaisen rikosten ehkäisemistä tai niiden selvittämistä varten ylläpitämät rekisterit ja rikosten ehkäisemistä koskevat selvitykset samoin kuin henkilöllisyyden tai matkustusoikeuden todentamista tai varmentamista koskevan hallintoasian käsittelyssä saamat ja ottamat henkilön valokuvat ja muut henkilötuntemerkkítiedot sekä henkilölle tai henkilökortille tai matkustusasiakirjalle annetut erityiset tunnisteet;
- 3) poliisin, rajavartiolaitoksen ja tullilaitoksen sekä vankeinhoitoviranomaisen taktisia ja teknisiä menetelmiä ja suunnitelmia koskevia tietoja sisältävät asiakirjat, jos tiedon antaminen niistä vaarantaisi rikosten ehkäisemistä ja selvittämistä tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden taikka rangaistuslaitoksen järjestyksen ylläpitämistä;
- 4) rahoitusmarkkinoita ja vakuutustoimintaa valvovien sekä rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusjärjestelmien toimivuudesta vastaavien viranomaisten laissa säädettyjä tehtäviä varten laaditut selvitykset, joista ilmenee tietoja markkinoiden toimivuudesta tai rahoitus-, vakuutus- tai eläkelaitoksista tai niiden asiakkaista, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi vahinkoa tai haittaa rahoitus- tai vakuutusjärjestelmän luotettavuudelle ja toimivuudelle;
- 5) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja valtion, kunnan tai muun julkisyhteisön tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhteisön, laitoksen tai säätiön liike- tai ammattisalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta liiketoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi mainituille yhteisöille, laitoksille tai säätiöille taloudellista vahinkoa tai saattaisi toisen samanlaista tai muutoin kilpailevaa toimintaa harjoittavan julkisyhteisön tai yksityisen parempaan kilpailuasemaan tai heikentäisi julkisyhteisön tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhteisön, laitoksen tai säätiön mahdollisuuksia edullisiin hankintoihin tai sijoitus-, rahoitus- ja velanhoitojärjestelyihin;
- 6) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liike- tai ammattisalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa, ja kysymys ei ole kuluttajien terveyden tai ympäristön terveellisyyden suojaamiseksi

si tai toiminnasta haittaa kärsivien oikeuksien valvomiseksi merkityksellisistä tiedoista tai elinkeinonharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista koskevista tiedoista; ja

- 7) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön vuosituloista tai kokonaisvarallisuudesta taikka tuen tai etuuden perusteena olevista tuloista ja varallisuudesta taikka jotka muutoin kuvaavat hänen taloudellista asemaansa, sekä ulosottoviranomaisen asiakirjat siltä osin kuin ne sisältävät sellaisia tietoja, jotka ulosottorekisteriin merkittyinä olisivat ulosottokaaren mukaan salaisia, sekä tiedot luonnollisesta henkilöstä ulosottovelallisenä ja ulosottoselvitys.

Lain 29 §:n 3 momentin mukaan viranomaisen voi avata toiselle viranomaiselle teknisen käyttöyhteyden henkilörekisterinsä sellaisiin tietoihin, jotka toisen viranomaisen on laissa erikseen säädetyn velvollisuuden mukaan otettava päätöksenteossa huomioon. Jos henkilötiedot on säädetty salassa pidettäväksi, käyttöyhteyden avulla saa hakea tietoja vain henkilöistä, jotka ovat antaneet siihen suostumuksensa, jollei salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta erikseen nimenomaisesti säädetä toisin.

2.1.16 Henkilötietolaki

Henkilötietolakia sovelletaan henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn. Myös muuhun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa. Laissa määritellään erikseen henkilötieto, henkilötietojen käsittely ja henkilörekisteri.

Lain 13 §:n 1 momentissa säädetään henkilötunnuksen käsittelystä. Henkilötunnusta saa käsitellä rekisteröidyn yksiselitteisesti antamalla suostumuksella tai, jos käsittelystä säädetään laissa. Lisäksi henkilötunnusta saa käsitellä, jos rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi ja rekisteröidyn tai rekisterinpitäjän oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi.

Tarkastusoikeudesta säädetään lain 26 §:ssä, jonka nojalla jokaisella on salassapitosäännösten esitämättä oikeus tiedon etsimiseksi tarpeelliset seikat ilmoitettuaan saada tietää, mitä häntä koskevia tietoja henkilörekisteriin on talletettu tai, ettei rekisterissä ole häntä koskevia tietoja. Rekisterinpitäjän on samalla ilmoitettava rekisteröidylle rekisterin säännönmukaiset tietolähteet sekä, mihin rekisterin tietoja käytetään ja säännönmukaisesti luovutetaan. Silloin kun on kysymys 31 §:ssä tarkoitettua automatisoidusta päätöksestä, rekisteröidyllä on oikeus saada tieto myös tietojen automaattiseen käsittelyyn liittyvistä toimintaperiaatteista.

Tarkastusoikeutta rajoitetaan 27 §:ssä. Säännöksen 1 momentin 1 kohdan mukaan tarkastusoikeutta ei ole, jos tiedon antaminen saattaisi vahingoittaa valtion turvallisuutta, puolustusta tai yleistä järjestystä ja turvallisuutta taikka haitata rikosten ehkäisemistä tai selvittämistä.

Jos henkilö haluaa tarkistaa, mitä tietoja hänestä on rekisteriin tallennettu, hänen on esitettävä tätä tarkoittava pyyntö rekisterinpitäjälle omakätisesti allekirjoitetussa tai sitä vastaavalla tavalla varmennetussa asiakirjassa tai henkilökohtaisesti rekisterinpitäjän luona (28 §). Lisäksi rekisterinpitäjän on ilman aiheutonta viivytystä varattava rekisteröidylle tilaisuus tutustua 26 §:ssä tarkoitettuihin tietoihin tai annettava tiedot pyydettyinä kirjallisesti. Tiedot on annettava ymmärrettävässä muodossa. Jos rekisterinpitäjä kieltäytyy antamasta tietoja, hänen on annettava tästä kirjallinen todistus ja mainittava myös ne syyt, joiden vuoksi tarkastusoikeus on evätty. Tarkastusoikeuden epäämisen veroisena pidetään sitä, että rekisterinpitäjä ei ole kolmen kuukauden kuluessa pyynnön esittämisestä antanut kirjallista vastausta rekisteröidylle. Rekisteröity voi saattaa asian tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi.

Lain 31 §:n mukaan rekisteröidyn tiettyjen ominaisuuksien arviointiin tarkoitettua päätöksen tekeminen, joka tapahtuu ainoastaan automatisoidun tietojenkäsittelyn perusteella ja josta aiheutuu rekisteröidylle oikeudellisia vaikutuksia tai joka muuten vaikuttaa häneen merkittäväällä tavalla, on sallittu vain, jos siitä on laissa säädetty tai päätös tehdään sopimuksen tekemisen tai täytäntöönpa-

non yhteydessä edellytyksellä, että rekisteröidyn oikeuksien suojaaminen varmistetaan tai että päätöksellä täytetään rekisteröidyn sopimuksen tekemistä tai täytäntöönpanoa koskeva pyyntö. Tällaisia henkilöön liittyviä ominaisuuksia ovat lain esitöiden (HE 96/1998 vp) mukaan esimerkiksi ammatillinen suorituskyky, luottokelpoisuus, luotettavuus ja käyttäytymisen arviointi.

2.1.17 Rikoslaki

Rikoslain 38 luvun 1 §:ssä on säädetty salassapitorikoksesta: joka laissa tai asetuksessa säädetyn taikka viranomaisen lain nojalla erikseen määräämän salassapitovelvollisuuden vastaisesti

- 1) paljastaa salassa pidettävän seikan, josta hän on asemassaan, toimissaan tai tehtävää suorittaessaan saanut tiedon, taikka
- 2) käyttää tällaista salaisuutta omaksi tai toisen hyödyksi,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 40 luvun 5 §:n mukaan, salassapitorikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Luvun 2 § koskee salassapitorikkomusta. Jos salassapitorikos, huomioon ottaen teon merkitys yksityisyyden tai luottamuksellisuuden suojan kannalta taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentehtäjä on tuomittava salassapitorikkomuksesta sakkoon.

Salassapitorikkomuksesta tuomitaan myös se, joka on syyllistynyt sellaiseen 1 §:ssä tarkoitettuun salassapitovelvollisuuden rikkomiseen, joka on erikseen säädetty salassapitorikkomuksena rangaistavaksi.

Lain 38 luvun 9 §:ssä säädetään henkilörekisteririkoksesta. Henkilörekisteririkoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi on tuomittava henkilö, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

- 1) käsittelee henkilötietoja vastoin henkilötietolain käyttötarkoitussidonnaisuutta, käsittelyn yleisiä edellytyksiä, henkilötietojen tarpeellisuutta tai virheettömyyttä, arkaluonteisia tietoja, henkilötunnusta tai henkilötietojen käsittelyä erityisiä tarkoituksia varten koskevia säännöksiä taikka rikkoo henkilötietojen käsittelyä koskevia erityissäännöksiä,
- 2) antamalla rekisteröidylle väärän tai harhaanjohtavan tiedon estää tai yrittää estää rekisteröityä käyttämästä hänelle kuuluvaa tarkastusoikeutta tai
- 3) siirtää henkilötietoja Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen ulkopuolisiin valtioihin henkilötietolain 5 luvun vastaisesti

ja siten loukkaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaaja tai aiheuttaa hänelle muuta vahinkoa tai olennaista haittaa.

Virkarikoksista säädetään rikoslain 40 luvussa ja sen 5 §:ssä virkasalaisuuden rikkomisesta ja tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkomisesta. Jos virkamies tahallaan palvelussuhteensa aikana tai sen päätyttyä oikeudettomasti

- 1) paljastaa sellaisen asiakirjan tai tiedon, joka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain tai muun lain mukaan on salassa pidettävä tai jota ei lain mukaan saa ilmaista, taikka
- 2) käyttää omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa tai tietoa,

hänet on tuomittava, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, virkasalaisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

Jos virkamies huolimattomuudesta syyllistyy 40 luvun 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuun tekoon, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus sekä muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Virka-aseman väärinkäyttäminen on säädetty rangaistavaksi 40 luvun 7 §:ssä. Jos virkamies hanki-akseen itselleen tai toiselle hyötyä taikka aiheuttaakseen toiselle haittaa tai vahinkoa

- 1) rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa osallistuessaan päätöksentekoon tai sen valmisteluun tai käyttäessään julkista valtaa muissa virkatehtävissään taikka
- 2) käyttää väärin asemaansa käskyvallassaan tai välittömässä valvonnassaan olevaan henkilöön nähden,

hänet on tuomittava virka-aseman väärinkäyttämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

Jos virkamies virkaansa toimittaessaan tahallaan muulla kuin 40 luvussa tai 11 luvun 9 a §:ssä säädetyllä tavalla rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava virkavelvollisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi (40 luvun 9 §).

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos hän on syyllistynyt 40 luvun 9 §:n 1 momentissa mainittuun rikokseen rikkomalla jatkuvasti tai olennaisesti virkavelvollisuutensa ja rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

Tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta säädetään 40 luvun 10 §:ssä. Säännöksen mukaan virkamies on tuomittava tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta varoitukseen tai sakkoon, jos hän virkaansa toimittaessaan huolimattomuudesta muulla kuin 5 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

2.1.18 Tilintarkastuslaki

Tilintarkastuslain (1141/2015) 4 luvun 8 §:ssä säädetään tilintarkastajan salassapitovelvollisuudesta. Tilintarkastaja tai hänen apulaisensa ei saa ilmaista ulkopuoliselle tässä laissa tarkoitettua tehtävää suorittaessaan tietoonsa saamaa seikkaa, ellei pykälän 2 tai 3 momentissa toisin säädetä.

Salassapitovelvollisuus ei kuitenkaan koske 2 momentin mukaan seikkaa:

- 1) josta tilintarkastajan on ilmoitettava tai lausuttava lain tai Euroopan unionin tilintarkastusasetuksen nojalla;
- 2) jonka ilmaisemiseen se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa suostumuksensa;

- 3) jonka viranomainen, tuomioistuin tai muu henkilö on lain perusteella oikeutettu saamaan tietoonsa; tai
- 4) joka on tullut yleiseen tietoon.

Salassapitovelvollisuus ei estä tilintarkastajaa tai tilintarkastusyhteisöä toimittamasta toiselle tilintarkastajalle tämän tilintarkastusta varten tarvitsemia tietoja (8 §:n 3 momentti).

2.1.19 Laki toimeentulotuesta ja ohjeistus

Lain toimeentulotuesta (1412/1997) 6 §:n mukaan toimeentulotuen määrä on mainitun lain mukaan määriteltyjen menojen sekä käytettävissä olevien tulojen ja varojen erotus. Tulot ja varat otetaan huomioon 7 §:ssä tarkoitettua perustoimeentulotukea myönnettäessä. Lain 7 §:n mukaan perustoimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon perusosalla katettavat menot (perusosa) sekä muut perusmenot.

Lain 17 §:n mukaan toimeentulotuen hakijan, hänen perheenjäsenensä ja elatusvelvollisensa sekä tarvittaessa heidän huoltajansa ja edunvalvojansa on annettava perustoimeentulotuen myöntämiseksi Kansaneläkelaitokselle ja täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämiseksi kunnan toimielimelle kaikki tiedossaan olevat toimeentulotukeen vaikuttavat välttämättömät tiedot.

Tarkkaa määritelmää edellä mainituista välttämättömistä tiedoista ei ole lain tasolla säädetty eikä hallituksen esityksen perusteluissa kerrota, mitä esimerkiksi olisivat kyseiset välttämättömät tiedot. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi vuonna 2001 oppaan toimentulotukilain soveltajille (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaia 2001:7). Oppaan 9.4 -kappaleessa käsitellään lain 17 §:n asiakkaan tietojenanto- ja ilmoitusvelvollisuutta. Kappaleessa määritellään, että tällaisia välttämättömiä tietoja voivat olla muun muassa kuikit ja tositteet suoritetuista tai suoritettavista maksuista, tulo- ja pankkitilitositteet, vuokrasopimus ja vastaavat tukea myönnettäessä tarvittavat asiakirjat. Kansaneläkelaitoksen 4 päivänä huhtikuuta 2017 päivitettyjen sisäisten ohjeiden 1.6.4.1-kappaleessa tarkennetaan, että perustoimeentulohakemukseen tuloseelvityksiksi tarvitaan:

- hakijan ja puolison tiliotteet ensimmäisessä hakemuksessa kahdelta viimeiseltä kuukaudelta;
- kopiot palkkalaskelmista kahdelta viimeiseltä kuukaudelta tai jatkohakemuksessa edeltävältä kuukaudelta;
- yrittäjän tuloseelvitys siinä mainittuine liitteineen ja
- vero- tai ulosottoviranomaisen tositemerkit veronpalautuksen ulosmittauksesta.

2.1.20 Laki eläkkeensaajan asumistuesta

Lain eläkkeensaajan asumistuesta (571/2007) 12 §:n 1 momentin mukaan asumistukea laskettaessa vuositulona otetaan huomioon hakijan ja hänen avio- tai avopuolionsa jatkuvasti tai vuosittain toistuvasti saamat bruttotulot lukuun ottamatta joitakin lain 14 §:ssä tarkoitettuja etuoikeutettuja tuloja. Lisäksi 12 §:n 5 momentin mukaan vuositulona otetaan lisäksi huomioon kahdeksan prosenttia siitä 13 §:n mukaisesta omaisuudesta, josta on vähennetty velat ja jolla hakijan omaisuus ylittää 13 205 euroa tai avio- tai avopuolisoiden omaisuus yhteensä ylittää 21 128 euroa.

Lain 13 §:n mukaan vuosituloa laskettaessa omaisuutena otetaan huomioon asumistuen hakijan ja hänen avio- tai avopuolionsa omistamat kiinteistöt, elinkeinotoiminnan ja maatalouden varat sekä osuudet yhtymien varoista, metsäomaisuus, julkisesti noteeratut osakkeet ja sijoitusrahasto-osuudet, vakuutuslaitokset sekä talletukset, obligaatiot, joukkovelkakirjat ja muut vastaavat.

Lain 22 §:n 2 momentin mukaan asumistukihakemuksessa on ilmoitettava hakijan ja tämän avio- tai avopuolison henkilöllisyystiedot, tiedot muista asunnossa asuvista henkilöistä, asumismenot ja niiden määrittämiseksi tarvittavat tiedot, tiedot hakijan ja tämän avio- tai avopuolison 12 §:ssä tarkoitetuista tuloista ja 13 §:ssä tarkoitettua omaisuudesta sekä tieto hakijan ja tämän avio- tai avo-

puolison 7 §:n 2 momentin mukaisen jatkuvan laitoshoidon alkamisesta ja päättymisestä. Lisäksi 22 §:n 3 momentin mukaan asumistuen hakijan ja saajan on annettava Kansaneläkelaitokselle myös muut hakemuksen ratkaisemiseksi ja asumistuen maksamiseksi välttämättömät tiedot.

2.1.21 Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa

Lain henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa (579/2005) 18 §:n mukaan rajavartiolaitoksella on oikeus saada pidättämiseen oikeutetun rajavartiomiehen pyynnöstä rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsuuden estämättä.

2.2 Julkisen hallinnon tietojärjestelmät

2.2.1 Laki julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta

Julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain (634/2011) tarkoituksena on tehostaa julkisen hallinnon toimintaa sekä parantaa julkisia palveluja ja niiden saatavuutta säätämällä julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämisestä ja varmistamisesta. Valtiovarainministeriön tehtävänä on julkisen hallinnon viranomaisten tietohallinnon yleinen ohjaus. Ministeriön tulee erityisesti huolehtia:

- 1) julkisen hallinnon toiminta-, tieto-, järjestelmä- ja teknologia-arkkitehtuurin (kokonaisarkkitehtuuri) suunnittelusta ja kuvaamisesta;
- 2) julkisen hallinnon tietohallinnon yhteisen kokonaisarkkitehtuurin edellyttämien yhteentoimivuuden kuvausten ja määritysten laatimisesta ja ylläpidosta;
- 3) julkisen hallinnon tietohallinnon yhteisten palvelujen ja muiden tietohallintoon liittyvien yhteisen toiminnan kannalta tarpeellisten toimenpiteiden ohjauksesta.

Kunkin ministeriön tehtävänä on ohjata lain 4 §:n 3 momentin mukaan toimialansa tietohallinnon ja tietohallintohankkeiden kehittämistä ottaen huomioon tässä laissa säädetyt tarkoitukset ja velvoitteet. Ennen kuin viranomainen päättää tietohallintoa koskevasta omasta hankinnastaan taikka muusta sellaisesta sen ratkaistavissa olevasta valtion talousarviosta rahoitetusta tietohallintoa koskevasta hankinnasta, jolla on laajaa toiminnallista merkitystä tai joka on taloudelliselta arvoltaan merkittävä, sen on pyydettävä asiasta valtiovarainministeriön lausunto. Jos viranomainen haluaa poiketa valtiovarainministeriön lausunnosta, sen on saatettava asia hallinnonalansa ministeriön päätettäväksi.

Lain 8 §:ssä säädetään toimialakohtaisesta tietojärjestelmien yhteensopivuudesta. Ministeriön on säännöksen mukaan huolehdittava, että sen toimialalle laaditaan ja ylläpidetään sen toimialan tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kuvaukset ja määritykset. Jos kahden tai useamman ministeriön toimialalla on tietojärjestelmien yhteentoimivuutta estäviä tai haittaavia kuvausten ja määritysten päällekkäisyyksiä, ministeriöiden on yhdessä sovittava päällekkäisyyksien poistamisesta.

2.2.2 Laki valtion yhteisten tieto- ja viestintäteknisten palvelujen järjestämisestä

Laissa valtion yhteisten tieto- ja viestintäteknisten palvelujen järjestämisestä (1226/2013), jäljempänä *TORI-laki*, säädetään muun muassa valtion yhteisistä palveluista ja valtion virastojen ja laitosten velvollisuudesta käyttää niitä.

TORI-lain 2 §:n 1 momentissa on määritelty valtion yhteiset tieto- ja viestintätekniset palvelut palveluiksi:

- 1) joiden järjestämisestä vastaavat valtion viranomaiset,

- 2) joita käytetään tai on tarkoitettu käytettävän yleisesti ja laajasti julkisten hallintotehtävien tukena,
- 3) joiden järjestäminen ei edellytä toimialakohtaisia ratkaisuja tai merkittävää toimialakohtaista osaamista, ja
- 4) jotka perustuvat yleisesti käytettyihin tieto- ja viestintätekniisiin ratkaisuihin.

Sähköisistä asiointipalveluista on säädetty 2 §:n 2 momentin 3 kohdassa, joka on kumottu hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain säätämisen yhteydessä (laki 572/2016). TORI-lain esitöiden (HE 150/2013 vp) mukaan sähköisen asioinnin ja hallinnon tukipalveluita ovat muun muassa kansalaisen asiointitili, henkilön sähköisen tunnistamisen, allekirjoittamisen ja maksamisen kokoamispalvelu, kansalaisen portaalipalvelu, julkisen hallinnon lomakepalvelu, viestien välitys- ja kytkeytymispalvelu, julkisen hallinnon sähköisen asioinnin palvelu- alusta ja virkamiehen sähköisen tunnistamisen kokoamispalvelu.

Lain 3 §:n 1 momentin mukaan valtion virastojen ja laitosten on käytettävä yhteisiä perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluja, jollei valtion kokonaisarkkitehtuurin, tietohallintoon liittyvien yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisten toimenpiteiden tai tieto- ja viestintätekniisten palvelujen yhteentoimivuuden taikka lain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettujen seikkojen vuoksi organisaation ole välttämätöntä käyttää toiminnassaan tai sen osassa muuta palvelua. Lain tarkoituksena on sen 1 §:n mukaan tehostaa valtion tieto- ja viestintätekniisiä toimintoja, parantaa tieto- ja viestintätekniisten palvelujen laatua ja yhteentoimivuutta sekä parantaa tieto- ja viestintätekniisten palvelutuotannon kustannustehokkuutta ja ohjausta. Mahdollisuutta poiketa TORI-lain tavoitteesta on tulkittava suppeasti.

Lain esitöiden mukaan kokonaisarkkitehtuurilla tarkoitetaan julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain nojalla laadittua julkisen hallinnon toiminta-, tieto-, järjestelmä- ja teknologia-arkkitehtuuria. Tietohallinnon yhtenäinen toiminta kattaa sekä valtionhallinnon yhteiseen tietohallinnon ja sen järjestämisen yhtenäisellä tavalla että mainitussa laissa tarkoitettujen asiakkaiden yhtenäisen tietohallinnon järjestämisen tarpeet. Tieto- ja viestintätekniisten palvelujen yhteentoimivuuden arviointi voidaan tehdä yhteentoimivuuden kuvausten ja määritysten avulla sekä tarvittaessa myös toimialakohtaisten tieto- ja viestintätekniisten ratkaisujen ja valtion yhteisten palvelujen yhteentoimivuuden näkökulmasta.

Velvollisuudesta käyttää yhteisiä perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluja voidaan poiketa esimerkiksi silloin, kun se palvelujen laadun vuoksi on välttämätöntä tai kun se on välttämätöntä palvelujen turvallisuuden tai varautumiseen liittyvistä välttämättömistä seikoista johtuen.

Valtiovarainministeriö päättää mainitun 3 §:n 1 momentin mukaan kuultuaan asianomaista ministeriötä ja lain 11 §:ssä tarkoitettua asiakasneuvottelukuntaa asiakkaan oikeudesta käyttää muita kuin yhteisiä palveluja. Jos valtiovarainministeriö ja asianomainen ministeriö ovat eri mieltä asiasta, päätöksen asiassa tekee valtioneuvosto.

2.2.3 Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista

Hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain tarkoituksena on parantaa julkisten palvelujen saatavuutta, laatua, tietoturvallisuutta, yhteentoimivuutta ja ohjausta sekä edistää julkisen hallinnon toiminnan tehokkuutta ja tuottavuutta. Sähköisen asioinnin tukipalveluita ovat lain 3 §:n mukaan muun muassa tiedonvälityskanava, jonka avulla käyttäjäorganisaatiot voivat siirtää ja luovuttaa tietovarantoihinsa sisältyviä tietoja ja tarjota asiointipalveluja (*kansallinen palveluväylä*), ja viestinvälityspalvelu, jonka avulla käyttäjäorganisaatio ja käyttäjä voivat lähettää toisilleen sähköisiä viestejä ja jota hyödyntäen asiakirja voidaan antaa tiedoksi sähköisesti tai postitse. Muun muassa valtion hallintoviranomaiset, virastot ja laitokset ovat velvollisia käyttämään sähköisen asioinnin tukipalveluita.

Kansallinen palveluväylä on lain esitöiden (HE 59/2016 vp) mukaan vakioitu tiedonvälittämistä tukeva palvelu, johon ei itnessään sisälly integraatio-ominaisuuksia. Integraatiopalveluja tuottavat sekä yksityiset tahot että esimerkiksi Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori TORI-lain ja sen nojalla annetun asetuksen nojalla. Palveluväylä perustuu Viron X-roadissa käytettyihin ohjelmistoihin.

Palveluväylä sisältää keskuspalvelimen, osapuolten tunnistamiseen ja tiedon salaamiseen käytettävät varmenneratkaisut ja aikaleimapalvelun. Varmenneratkaisujen avulla keskuspalvelin ja liittytäpalvelimet tunnistavat toisensa. Palveluväylässä on keskitetty liittytäkatalogi, jonka kautta löytyvät kaikki palveluväylän liittynyt teknisine ja hallinnollisine kuvauksineen. Palveluväylään yhdistyvät esimerkiksi viranomaiset ja yksityiset tietovarantojen tuottajina, hyödyntäjinä tai tietojen ilmoittajina. Lisäksi sen kautta on saatavilla sähköisen asioinnin tukipalvelut ja viranomaisten asiointipalvelut. Palveluväylässä sanomat liikkuvat internetin yli eikä palveluväylä tästä johtuen vastaa alemman kerroksen verkkotason liikennöinnistä.

Palvelujen tai rekisterien käyttöoikeus arvioidaan erikseen niitä koskevan lainsäädännön nojalla. Palveluväylää käytetään tiedon siirtoon, jos siirron molemmat osapuolet ovat hyväksyneet siirron. Käyttäjäorganisaatio voisi hyödyntää väylää tietojen siirtoon myös kansainvälisissä suhteissa, jos se on lainsäädännön tai esimerkiksi kansainvälisen sopimuksen perusteella sallittua.

Lain 20 §:ssä säädetään Väestörekisterikeskuksen velvollisuudesta ylläpitää lokirekisteriä tiettyjen tukipalvelujen käytöstä tallennettujen tietojen käsittelystä. Lokirekisteriin on tallennettava tieto tietojen käsittelijästä, käsittelyn ajankohdasta, käsittelyn kohteena olleista järjestelmän tiedoista tai tietoryhmistä sekä tahosta, jolle tiedot on lain nojalla luovutettu. Väestörekisterikeskus saa käyttää lokirekisteriin tallennettuja tietoja tukipalvelujen käytöstä tallennettujen tietojen käsittelyn seurantaan ja valvontaa sekä tietoturvallisuuden ylläpitoa varten.

Väestörekisterikeskus voi luovuttaa lokirekisteriin tallennettuja tietoja poliisi- ja esitutkintaviranomaiselle tukipalvelun käytöstä tallennettujen tietojen lain vastaista käsittelyä koskevan rikoksen selvittämistä varten, jollei yksittäisten tietojen luovuttamisesta poliisille ole toisin säädetty. Laissa säädetään myös tilanteista, jolloin Väestörekisterikeskus voi luovuttaa tietoja henkilölle, jota koskevat tiedot ovat olleet käsittelyn kohteena ja muuta tarkoitusta varten.

2.2.4 Lakiehdotus tulotietojärjestelmästä

Valtiovarainministeriössä on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tulotietojärjestelmästä ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (VM055:00/2014). Lakiehdotus on osa kansallisen tulorekisterin perustamishanketta. Kansallisen tulorekisterin keskeisenä tavoitteena on vähentää työnantajien hallinnollista taakkaa sekä yksinkertaistaa palkkatietoihin liittyviä ilmoittamismenettelyjä ja -velvoitteita.

Tulotietojärjestelmä muodostuisi tulorekisteristä ja siihen liittyvistä sähköisistä palveluista. Tulorekisteri tulisi sisältämään luonnollisten henkilöiden palkka-, eläke- ja muut etuustulot sekä niihin liittyvät muut tiedot reaaliaikaisesti työnantajan tai muun suorituksen maksajan ilmoittamina.

Tulorekisterin tietoja välitettäisiin ainoastaan viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitaville tahoille, jotka lueteltaisiin laissa. Tiedot olisivat tulorekisteriyksikössä salassa pidettäviä. Tulotietojärjestelmän avulla voitaisiin luovuttaa myös muita kuin tulorekisteriin talletettavia tietoja eri toimijoiden välillä. Tulorekisterin rekisterinpitäjänä toimisi Verohallintoon perustettava uusi Tulorekisteriyksikkö.

2.3 Perustuslailliset kysymykset

2.3.1 Yhdenvertaisuus

Perustuslain 6 §:n 1 momentissa säädetään yleisestä yhdenvertaisuudesta. Pykälän 2 momentissa säädetään, ettei ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Perustuslakivaliokunnan käytännössä on vakiintuneesti korostettu, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (ks. esim. PeVL 28/2009 vp, s. 2/II, PeVL 21/2007 vp, s. 2/I, PeVL 38/2006 vp, s. 2/I, PeVL 1/2006 vp, s. 2/I).

2.3.2 Yksityiselämän suoja

Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu perustuslain 10 §:ssä. Perustuslakivaliokunta on arvioinut pankkisalaisuuden suhdetta yksityiselämän suojaan. Valiokunta on katsonut, että pankkisalaisuuden piiriin kuuluvat tiedot eivät kosketa yksityiselämän ydinaluetta. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota tietojenantovelvollisuuden edellytyksiin, asian tai tietojen merkityksellisyyteen ja asiakkaalle etukäteen annettaviin tietoihin (ks. esim. PeVL 14/2002 vp, s. 4, PeVL 7/2000 vp, s. 4).

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista (ks. esim. PeVL 2/2017 vp, PeVL 29/2016 vp, PeVL 17/2016 vp, PeVL 11/2016 vp, s. 8). Yksityiselämää ja henkilötietojen suojaa koskevan perustuslain säännöksen kannalta lähtökohtana on se, että oikeushenkilöt eivät kuulu säännöksen soveltamisalaan (PeVL 4/2014 vp, s. 2).

Lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (PeVL 12/2002 vp, s. 5). Perustuslakivaliokunta on katsonut, että on tarpeellista asettaa tietoja pyytävälle etukäteen vaatimus esittää selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista. Perustuslakivaliokunta on pitänyt vaatimusta tarpeellisena muun muassa siksi, että henkilörekisterin pitäjä voi toimia henkilötietolain 32 §:ään perustuvien velvoitteidensa mukaisesti. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin todennut, että sääntely paljastaa samalla, että huomattava osa tietojen saamiseen ja luovuttamiseen kytkeytyvistä seikoista mukaan luettuna viime kädessä niiden taustalla olevien säännösten tulkitseminen jää merkittävästi riippumaan osapuolten välisistä käytänteistä. Kysymys on esimerkiksi siitä, millä tavoin tietojensaantioikeuden ulkopuolella lain mukaan olevat seikat todella jäävät luovuttamatta teknisessä käyttöyhteydessä ja miten tällöin eri yksittäistapauksissa todennetaan laissa mahdollisesti edellytetyn tietojen välttämättömyyskriteerin tai muun tarkoitukseen toteutuminen. Myös vastuukysymykset saattavat olla ongelmallisia (PeVL 14/2002 vp).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt merkityksellisenä yksityiselämän suojan kannalta, että salassa pidettävien henkilötietojen käyttö ja tietojen paljastaminen rekisterin tarkoituksen vastaisesti on rangaistavaa siten kuin rikoslaisissa, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja henkilötietolaisissa säädetään (PeVL 4/2014 vp s. 4, PeVL 39/2009 vp, s. 3).

2.3.3 Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomai-

nessä sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsitteilyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Säännös ei suoranaisesti vaikuta niihin edellytyksiin, joilla hallintoasian voi saattaa vireille. Hallintoasian vireille saattaminen voi edellyttää joissakin tapauksissa tiettyä muotoa, esimerkiksi että tiedot ilmoitetaan viranomaisen vahvistamalla lomakkeella.

2.4 EU:n lainsäädäntö

2.4.1 Rahanpesudirektiivin muutosehdotus

Rahanpesudirektiivin muutosehdotuksen tavoitteena on eri lainsäädäntötoimin paremmin estää terrorismin rahoitus ja varmistaa maksuliikenteen ja yritysten omistusrakenteiden avoimuus. Komissio pitää uuden lainsäädäntöehdotuksen antamista tarpeellisena, koska terrorismin uhka on kasvanut ja lisääntynyt rikollisten mahdollisuudet hyödyntää nykyisen lainsäädännön aukkoja. Komission arvion mukaan ehdotuksissa on pyritty välttämään tarpeettomien esteiden luomista maksujärjestelmien ja rahoitusmarkkinoiden toiminnalle. Maksujen avoimuuden puutteet ovat johtaneet komission mukaan EU:n ulkopuolisten oikeudenkäyttöalueiden käyttöön verojen välttämiseksi tai kiertämiseksi. Ehdotuksen tavoitteena on yhtäältä estää laaja varallisuuden kätkeminen, joka voi heikentää tehokasta talousrikostorjuntaa, ja toisaalta taata laajempi avoimuus yritysten omistusrakenteista.

Ehdotuksessa esitetään neljänteen rahanpesudirektiiviin lisättäväksi säännöksiä, joilla pyritään aiempaa tehokkaammin torjumaan rahanpesua ja terrorismin rahoittamista lisäämällä viranomaisten tietojensaantioikeuksia sekä tiukentamalla voimassa olevaa lainsäädäntöä joiltakin osin. Direktiivimuutoksen käsittely on kesken Euroopan parlamentissa ja neuvostossa, ja neuvotteluiden odotetaan päättyvän kesällä 2017. Seuraavaksi esitellään komission ehdotuksesta vain pankki- ja maksutilijärjestelmää koskevat muutokset. Muita muutosehdotuksia on käsitelty valtioneuvoston kirjelmässä eduskunnalle (U 39/2016 vp).

Komissio ehdottaa neljänteen rahanpesudirektiiviin lisättäväksi 32 a artiklan, jolla laajennettaisiin viranomaisten pankki- ja maksutiliasiakkuuksia koskevaa tietojen saantia. Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden tulisi rakentaa automatisoitu keskitetty pankki- ja maksutilirekisteri tai tiedonhakujärjestelmä, joka mahdollistaisi viranomaisten suoran pääsyn luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden pankki- ja maksutilitietoihin. Järjestelmästä tulisi olla saatavissa tilin omistajan ja hänen puolestaan tiliä käyttävän henkilön nimi ja tunnistustiedot, edunsaajan nimi ja tunnistustiedot, pankki- tai maksutilin IBAN-numero sekä tilin avaamis- ja sulkemispäivämäärä (32 a artiklan 3 kohta). Viranomaisilla tarkoitetaan tässä yhteydessä ensisijassa rahanpesun selvittelykeskusta, mutta myös muita rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämiseksi työskenteleviä toimivaltaisia viranomaisia. Näitä viranomaisia ovat Finanssivalvonta, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Poliisihallitus, Ahvenanmaan maakunnanhallitus, Tilintarkastusvalvonta, asianajajayhdistys ja Verohallinto.

Jäsenvaltiot saisivat kansallisesti päättää keskitetyn järjestelmän teknisen toteutuksen. Suomessa ei ole toistaiseksi perustettu keskitettyä pankki- tai maksutilirekisteriä tai tiedonhakujärjestelmää. Eri viranomaiset lähestyvät toimijoita (luotto- ja maksulaitokset) tietopyynnöillä eri kanavia käyttäen. Ulosottoviranomaisella on käytössä sähköinen tiedonhakujärjestelmä suurimpien luottolaitosten kanssa ja joillakin muilla viranomaisilla sähköisen järjestelmän käyttöönottoa testataan tai suunnitellaan.

2.4.2 EU:n digitaaliset sisämarkkinat

EU:n digitaalisten sisämarkkinoiden strategian tavoitteena on lisätä luottamusta digitaalipalveluihin ja parantaa niiden turvallisuutta (Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Digitaalisten sisämarkkinoiden stra-

tegia Euroopalle, COM(2015) 192 final). Komissio antoi 10 päivänä tammikuuta ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yksityiselämän kunnioittamisesta ja henkilötietojen suojasta sähköisessä viestinnässä ja direktiivin 2002/58/EY kumoamisesta (*sähköisen viestinnän tietosuoja-asetus*) (COM(2017) 10 final) osana digitaalisten sisämarkkinoiden strategian toteuttamiseen tähtäviä toimia. Ehdotus on erityissäädös suhteessa Euroopan parlamentin ja neuvoston 27 päivänä huhtikuuta 2016 antamaan asetukseen 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (*yleinen tietosuoja-asetus*).

Ehdotuksen johdanto-osan 11 kohdan mukaan loppukäyttäjät käyttävät yhä enemmän perinteisten puhelinpalvelujen, tekstiviestien ja sähköpostin siirtopalvelujen sijasta toiminnallisesti vastaavia verkkopalveluja, kuten VoIP-palveluja, pikaviestintäpalveluja ja verkkopohjaisia sähköpostipalveluja. Sähköisen viestinnän tiedot olisi määriteltävä johdanto-osan 14 kohdan mukaan riittävän laajasti ja teknologiasta riippumattomalla tavalla, jotta määritelmä kattaisi kaikki mahdolliset lähetettävää tai vaihdettavaa sisältöä (sähköisen viestinnän sisältöä) koskevat tiedot ja sähköisten viestintäpalvelujen loppukäyttäjää koskevat tiedot, jotka käsitellään sähköisen viestinnän sisällön siirtoa, jakelua tai vaihtoa varten, mukaan lukien tiedot viestinnän lähteen ja määränpään jäljittämiseksi ja tunnistamiseksi, sijaintitiedot sekä viestinnän päivämäärä, ajankohta, kesto ja tyyppi.

Sähköisen viestinnän tietoja olisi käsiteltävä luottamuksellisina eli kaikenlainen joko suoraan ihmisen toimesta tai laitteiden suorittaman automaattisen käsittelyn välityksellä tapahtuva puuttuminen sähköisen viestinnän tietojen välittämiseen ilman viestinnän kaikkien osapuolten suostumusta olisi ehdotuksen johdanto-osan 15 kohdan mukaan kiellettävä. Viestinnän tallentamisen kiellolla ei ole tarkoitus kieltää näiden tietojen automaattista, väliaikaista ja tilapäistä tallentamista tapauksissa, joissa ainoana tarkoituksena on viestinnän välittäminen sähköisissä viestintäverkoissa.

Komissio antoi 19 päivänä huhtikuuta 2016 tiedonannon Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle EU:n sähköisen hallinnon toimintaohjelmasta 2016–2020 (COM(2016) 179 final). Toimintaohjelma on osa EU:n digitaalisten sisämarkkinoiden hankkeita.

Toimintaohjelmassa pyritään poistamaan digitaalisten sisämarkkinoiden esteitä ja estämään julkishallinnon nykyaikaistamiseen liittyvää pirstoutumista. Toimintasuunnitelman täytäntöönpanoon liittyvien aloitteiden ohjaavia periaatteita ovat muun muassa luotettavuus ja turvallisuus, jolloin kaikissa aloitteissa olisi mentävä henkilötietojen ja yksityisyyden suojaa koskevien oikeudellisten puitteiden pelkkää noudattamista pidemmälle ottamalla kyseiset osatekijät huomioon jo suunniteluvaiheessa.

2.4.3 Asetus sähköisestä tunnistautumisesta

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 23 päivänä heinäkuuta 2014 asetuksen (EU) N:o 910/2014 sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisiin transaktioihin liittyvistä luottamuspalveluista sisämarkkinoilla ja direktiivin 1999/93/EY kumoamisesta, jäljempänä *E-IDAS*. Asetuksessa säädetään ehdoista, joiden mukaisesti jäsenvaltiot tunnustavat toisen jäsenvaltion ilmoitetun sähköisen tunnistamisen järjestelmän piiriin kuuluvat luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden sähköisen tunnistamisen menetelmät. Lisäksi asetuksessa säädetään luottamuspalveluja koskevista säännöistä erityisesti sähköisten transaktioiden osalta ja vahvistetaan oikeudelliset puitteet sähköisille allekirjoituksille, sähköisille leimoille, sähköisille aikaleimoille, sähköisille asiakirjoille, sähköisille rekisteröidyille jakelupalveluille ja verkkosivustojen todentamisen varmennepalveluille.

Sähköisistä aikaleimoista säädetään asetuksen 6 jaksossa. Sähköisellä aikaleimalla tarkoitetaan sähköisessä muodossa olevia tietoja, jotka sitovat muut sähköisessä muodossa olevat tiedot tiettyyn ajankohtaan ja muodostavat todisteen viimeksi mainittujen tietojen olemassaolosta kyseisenä ajankohtana.

Hyväksytyyn sähköiseen aikaleimaan liitetään 41 artiklan nojalla oletettava aikaleiman osoittaman päivän ja ajankohdan oikeellisuudesta sekä päivään ja ajankohtaan sidottujen tietojen eheydestä. Yhdessä jäsenvaltiossa myönnetty hyväksyty sähköinen aikaleima on tunnustettava hyväksytyksi sähköiseksi aikaleimaksi kaikissa jäsenvaltioissa.

Asetuksen 42 artiklan 1 kohdan mukaan hyväksytyyn sähköiseen aikaleimaan on täytettävä seuraavat vaatimukset:

- a) se sitoo tiedot päivään ja ajankohtaan niin, että voidaan kohtuudella sulkea pois mahdollisuus, että tietoja olisi muutettu huomaamatta;
- b) se perustuu virheettömään aikalähteeseen, joka on liitetty koordinoituun yleisaikaan; ja
- c) se on allekirjoitettu hyväksytyyn luottamuspalvelujen tarjoajan kehittyneellä sähköisellä allekirjoituksella tai leimattu tämän kehittyneellä sähköisellä leimalla tai vastaavalla menetelmällä.

Asetusta on sovellettu 1 päivästä heinäkuuta 2016.

2.4.4 Yleinen tietosuojasetus

Yleistä tietosuojasetusta sovelletaan 2 artiklan 1 kohdan mukaan henkilötietojen käsittelyyn, joka on osittain tai kokonaan automaattista, sekä sellaisten henkilötietojen käsittelyyn muussa kuin automaattisessa muodossa, jotka muodostavat rekisterin osan tai joiden on tarkoitus muodostaa rekisterin osa.

Asetuksen soveltamisalasta on poissuljettu henkilötietojen käsittely, jota toimivaltaiset viranomaiset suorittavat rikosten ennalta estämistä, tutkintaa, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia varten tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten (2 artiklan 2 kohdan d alakohta).

Asetuksen johdanto-osan 19 kappaleessa todetaan, että kun viranomaiset käsittelevät asetuksen soveltamisalaan kuuluvia henkilötietoja 2 artiklan 2 kohdan d alakohdan tarkoituksia varten, olisi sen sijaan sovellettava unionin erityissäädestä eli Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä (EU) 2016/680. Jäsenvaltiot voivat antaa direktiivissä (EU) 2016/680 tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille tehtäviä, joita ei välttämättä suoriteta rikosten ennalta estämistä, tutkintaa, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia varten taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten. Tällöin muita tarkoituksia varten tehtävä henkilötietojen käsittely kuuluu tämän asetuksen soveltamisalaan, sikäli kuin se kuuluu unionin lainsäädännön soveltamisalaan.

Kyseisten toimivaltaisten viranomaisten suorittaman, asetuksen soveltamisalaan kuuluviin tarkoituksiin suoritettujen henkilötietojen käsittelyssä jäsenvaltioiden olisi voitava pitää voimassa tai ottaa käyttöön yksityiskohtaisempia säännöksiä mukauttaakseen tässä asetuksessa vahvistettujen sääntöjen soveltamista. Näillä säännöksillä voidaan johdanto-osan mukaan määrittää täsmällisemmin kyseisten toimivaltaisten viranomaisten kyseisiin muihin tarkoituksiin suorittamaa henkilötietojen käsittelyä koskevat erityisvaatimukset ottaen huomioon kunkin jäsenvaltion oma perustuslaki, organisaatio ja hallintorakenne. Kun yksityisten elinten suorittama henkilötietojen käsittely kuuluu tämän asetuksen soveltamisalaan, tässä asetuksessa olisi annettava jäsenvaltioille mahdollisuus erityisin edellytyksin rajoittaa lainsäädäntötoimenpiteellä tiettyjä velvoitteita ja oikeuksia, silloin kun tällainen rajoittaminen on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide tiettyjen tärkeiden etujen, kuten yleisen turvallisuuden ja rikosten ennalta estämisen, tutkinnan, paljastamisen tai rikoksiin liittyvien syytetoimien tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanon turvaamiseksi, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelu ja tällaisten uhkien ehkäisy. Tämä on tärkeää esimerkiksi rahanpesun torjunnan tai rikosteknisten laboratorioiden toiminnan puitteissa.

Asetuksessa tarkoitetaan henkilötiedoilla kaikkia tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön, jäljempänä *rekisteröity*, liittyviä tietoja; tunnistettavissa olevana pidetään luonnollista henkilöä, joka voidaan suoraan tai epäsuorasti tunnistaa erityisesti tunnistetietojen, kuten nimen, henkilötunnuksen, sijaintitiedon, verkkotunnistetietojen taikka yhden tai useamman hänelle tunnusomaisen fyysisen, fysiologisen, geneettisen, psyykkisen, taloudellisen, kulttuurillisen tai sosiaalisen tekijän perusteella.

Rekisterillä tarkoitetaan asetuksessa mitä tahansa jäsenneiltyä henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, josta tiedot ovat saatavilla tietyin perustein, oli tietojoukko sitten keskitetty, hajautettu tai toiminnallinen tai maantieteellinen perustein jaettu. Rekisterinpitäjänä pidetään luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot; jos tällaisen käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään unionin tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä, rekisterinpitäjä tai tämän nimitämistä koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti.

Käsittelyn lainmukaisuudesta säädetään asetuksen 6 artiklassa. Käsittely on artiklan mukaan lainmukaista ainoastaan jos ja vain siltä osin kuin vähintään yksi seuraavista edellytyksistä täyttyy:

- a) rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojensa käsittelyyn yhtä tai useampaa erityistä tarkoitusta varten;
- b) käsittely on tarpeen sellaisen sopimuksen täytäntöön panemiseksi, jossa rekisteröity on osapuolena, tai sopimuksen tekemistä edeltävien toimenpiteiden toteuttamiseksi rekisteröidyn pyynnöstä;
- c) käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi;
- d) käsittely on tarpeen rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön elintärkeiden etujen suojaamiseksi;
- e) käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi;
- f) käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttamiseksi, paitsi milloin henkilötietojen suojaa edellyttävät rekisteröidyn edut tai perusoikeudet ja -vapaudet syrjäyttävät tällaiset edut, erityisesti jos rekisteröity on lapsi.

F alakohtaa ei sovelleta tietojenkäsittelyyn, jota viranomaiset suorittavat tehtäviensä yhteydessä.

Jäsenvaltiot voivat pitää voimassa tai ottaa käyttöön yksityiskohtaisempia säännöksiä asetuksessa vahvistettujen sääntöjen soveltamisen mukauttamiseksi sellaisessa käsittelyssä, joka tehdään 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohdan noudattamiseksi määrittämällä täsmällisemmin tietojenkäsittely- ja muita toimenpiteitä koskevat erityiset vaatimukset, joilla varmistetaan laillinen ja asianmukainen tietojenkäsittely muun muassa muissa erityisissä käsittelytilanteissa siten kuin asetuksen IX luvussa säädetään.

Artiklan 1 kohdan c ja e alakohdassa tarkoitettujen käsittelyn perustasta on säädettävä joko unionin oikeudessa tai rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä. Käsittelyn tarkoitus määritellään kyseisessä käsittelyn oikeusperusteessa tai, 1 kohdan e alakohdassa tarkoitettussa käsittelyssä, sen on oltava tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Kyseinen käsittelyn oikeusperuste voi sisältää erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan tämän asetuksen sääntöjen soveltamista, muun muassa:

- yleisiä edellytyksiä, jotka koskevat rekisterinpitäjän suorittaman tietojenkäsittelyn lainmukaisuutta;

- käsiteltävien tietojen tyyppiä;
- asianomaisia rekisteröityjä, yhteisöjä joille ja tarkoituksia joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa;
- käyttötarkoitussidonnaisuutta;
- säilytysaikoja; sekä
- käsittelytoimia ja -menettelyjä, mukaan lukien laillisen ja asianmukaisen tietojenkäsittelyn varmistamiseen tarkoitettuja toimenpiteitä, kuten toimenpiteitä muita IX luvussa esitettyjä erityisiä tietojenkäsittelytilanteita varten. Unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Asetuksen IV luvussa säädetään rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän yleisistä velvollisuuksista, henkilötietojen turvallisuudesta, tietosuojaa koskevasta vaikutustenarvioinnista ja ennakkokuulemisesta, tietosuojavastaavasta, käytännösäännöistä ja sertifiointista sekä henkilötietojen siirroista kolmansiiin maihin tai kansainvälisille järjestöille.

2.4.5 Direktiivi henkilötietojen käsittelystä esitutkintaviranomaisissa

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat yleisen tietosuoja-asetuksen yhteydessä direktiivin (EU) 2016/680 luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelystä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta.

Direktiivin henkilötiedon ja rekisterin määritelmät ovat yhdenmukaiset yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa. Direktiivissä tarkoitetaan toimivaltaisella viranomaisella:

- a) kaikkia viranomaisia, joiden toimivalta kattaa rikosten ennalta estämisen, tutkimisen, paljastamisen tai rikoksiin liittyvät syytetoimet tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanon, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojeleminen ja tällaisten uhkien ehkäisy; tai
- b) kaikkia muita elimiä tai yksiköitä, joille on jäsenvaltion lainsäädännössä annettu tehtäväksi käyttää julkista valtaa tai valtuuksia rikosten ennalta estämiseen, tutkimiseen, paljastamiseen tai rikoksiin liittyviin syytetoimiin tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoon, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojeleminen ja tällaisten uhkien ehkäisy.

Direktiivin 15 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat hyväksyä lainsäädäntötoimenpiteitä, joilla rajoitetaan kokonaan tai osittain rekisteröidyn oikeutta saada pääsy tietoihin siltä osin ja niin pitkäksi aikaa kuin osittainen tai täydellinen rajoittaminen on välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide demokraattisessa yhteiskunnassa, ottaen asianmukaisesti huomioon kyseisen luonnollisen henkilön perusoikeudet ja oikeutetut edut:

- a) jotta vältetään virallisten tai laillisten tiedustelujen, tutkimusten tai menettelyjen estäminen;
- b) jotta vältetään tuottamasta haittaa rikosten ennalta estämiselle, paljastamiselle, tutkimiselle tai rikoksiin liittyville syytetoimille taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanolle;
- c) yleisen turvallisuuden suojelemiseksi;
- d) kansallisen turvallisuuden suojelemiseksi;
- e) muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien suojaamiseksi.

Lokitiedoista säädetään direktiivin 25 artiklassa, jonka 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, että ainakin seuraavista automatisoiduissa käsittelyjärjestelmissä suoritettavista käsittelytoimista on säilytettävä lokitiedot: tietojen kerääminen, muuttaminen, kysely, luovuttaminen siirrot mukaan lukien, yhdistäminen ja poistaminen. Kyselyjä ja luovutuksia koskevien lokitietojen avulla on pystyttävä toteamaan kyseisten toimien perusteet, toteutuspäivä ja -aika sekä mahdollisuuksien mukaan henkilötietoja hakeneen tai niitä luovuttaneen henkilön tiedot ja näiden henkilötietojen vastaanottajien henkilöllisyys.

Lokitietoja on käytettävä ainoastaan käsittelyn lainmukaisuuden tarkistamiseen, omaehtoiseen valvontaan, henkilötietojen eheyden ja turvallisuuden varmistamiseen sekä rikosoikeudellisiin menettelyihin. Rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän on pyynnöstä asetettava lokitiedot valvonnaviranomaisen saataville. (25 artiklan 2 ja 3 kohdat)

3 Pankki- ja maksutilijärjestelmät eri jäsenvaltioissa

Suomen yleisissä verrokkimaissa ei ole pankki- ja maksutilijärjestelmiä toiminnassa. Tämän takia vertailuun on otettu mukaan EU:n jäsenvaltioita, joilla on joko pankki- ja maksutilijärjestelmä toiminnassa tai sen valmistelut pitkällä. Alla olevat tiedot jäsenvaltioiden järjestelmistä perustuvat jäsenvaltioilta saatuihin tietoihin.

3.1 Ranska

Ranskassa on ollut *FICOBA (Fichier national des comptes bancaires et assimilés)* -rekisteritileistä sisältäen muun muassa pankki-, posti- ja säästötilit jo vuodesta 1982 alkaen. Rekisteri on ollut sähköinen vuodesta 1995 alkaen. Ranskassa tilirekisteri on alun perin perustettu helpottamaan verotuksen toimeenpanoa. Rekisteri sisältää kaikki tilit, jotka sijaitsevat Ranskassa. Tällä hetkellä rekisterin tietokannassa on tietoja 417 miljoonasta tilistä ja niiden 110 miljoonasta omistajasta. Tilien omistajista 95 miljoonaa on luonnollisia henkilöitä ja 15 miljoonaa on oikeushenkilöitä.

Rekisteri sisältää seuraavia tietoja tileistä. Luonnollisesta henkilöstä rekisteriin on kirjattu sukunimi, etunimi, syntymäaika ja -paikka ja osoite. Oikeushenkilöstä rekisteriin on kirjattu yhtiön tai yrityksen nimi, oikeudellinen muoto, yksilöintinumero ja osoite. Itse tilistä rekisteriin merkitään tilin nimi, tilinumero, luonne, onko tili yhden vai useamman henkilön käytettävissä, tilin avaus- ja sulkemispäivät sekä viimeinen päivä, jolloin tilillä on tapahtunut jotain. Lisäksi rekisteriin merkitään tilin tarjoajan yritysnimi ja osoite. Rekisteri ei sisällä tietoja tilitapahtumista tai sen saldosta.

Rekisteristä tietoja saavat ainoastaan siihen oikeutetut tahot. Tällaisia muun muassa ovat julkisen rahoituksen pääosaston (*the Public Finances Directorate General (DGFIP)*) virkamiehet, tullin ja valmisteveron pääosaston (*Directorate General of Customs and Excise (DGDDI)*) virkamiehet, oikeusviranomaiset ja lainvalvontaviranomaiset sekä laittomia rahoitusverkostoja tutkivat viranomaiset (*TRACFIN*).

3.2 Saksa

Saksassa on ollut käytössä sähköinen tiedonhakujärjestelmä pankkitilitietoihin jo huhtikuusta 2003 lähtien. Saksan tiedonhakujärjestelmän ylläpito on hajautettu. Järjestelmä koostuu monentasoisista päivittyvistä tiedonhakujärjestelmistä. Ylimmän tason tiedonhakujärjestelmän ylläpidosta vastaa Saksan valtiovarainministeriön keskitetty IT-osasto, joka lähettää tietopyynnön alemman tason tiedonhakujärjestelmiin, jotka sisältävät luottolaitosten päivittäin päivittämät tilitiedot rekisterimäisesti. Luottolaitokset ovat vastuussa tilitietojensa päivittämisestä paikallisiin rekistereihin.

Tiedonhakujärjestelmän kautta saadaan haettua pankki- ja maksutilinumero, arvo-osuustilinumero, tilin avaus- ja sulkemispäivät, tilinhaltijan nimi ja syntymäaika, tilin käyttöön oikeutetun oikeushenkilön nimi tai tosiasiallisen edunsaajan nimi ja osoite. Pankki- ja maksutilien tietojen lisäksi järjestelmä sisältää talletustilejä ja arvo-osuustilejä koskevia tietoja.

Saksan finanssivalvonta (jäljempänä *Bafin*) saa tilitiedot suoraan tiedonhakujärjestelmästä. Muut tietoihin oikeutetut viranomaiset saavat tilitiedot lähettämällä pyynnön *Bafinille*. Tällaisia tietoihin oikeutettuja viranomaisia Saksassa on esimerkiksi *Bafin*in lisäksi muut rahoitusmarkkinaviranomaiset, joilla on lainsäädännöllinen oikeus saada tietoja, viranomaiset ja tuomioistuimet, jotka ovat vastuussa kansainvälisen avunantamisesta rikosoikeudellisissa tapauksissa, syyttäjillä ja muilla rikosoikeudellisia tapauksia hoitavilla viranomaisilla sekä kansallisella viranomaisella, joka valvoo rahansiirtoja ja maksutapahtumia, sekä paikallisella rahanpesun selvittelykeskuksella.

3.3 Belgia

Belgiassa on keskitetty rekisteri, jonka tiedot päivittyvät vuosittain. Belgiassa on kuitenkin suunnitelma rekisterin päivittämiseen direktiivin mukaiseksi vuonna 2018. Samalla rekisterin yhteyteen tulisi linkki rekisteriin, joka sisältäisi belgialaisten yritysten tosiasialliset edunsaajat.

Belgian pankki- ja maksutilirekisteri sisältää belgialaisten ja ulkomaisten yksityishenkilöiden, yritysten ja yhdistysten IBAN-muotoisten tilien tilinumerot ja niiden haltijat sekä jotkin lainsäädännössä määritellyt rahoitussopimukset (*financial contracts*), esimerkiksi osan lainasopimuksista, *leasing*-sopimukset, sijoitussopimukset ja rahansiirrot. Vuonna 2018 päivitettyyn rekisteriin merkitään myös henkilöiden tiedot, joilla on valtakirjalla myönnetty käyttöoikeus tiliin. Tiedot rekisteriin kerätään kerran vuodessa Belgiassa sijaitsevilta luottolaitoksilta, valuutanvaihtotoimistoilta (*exchange offices*) ja joiltakin muilta ammattimaisilta luottotajilta Alankomaiden keskuspankin (*National Bank of Belgium*) toimesta. Rekisteri sisältää myös tiedot alle vuoden pituisista tilisopimuksista. Vuodesta 2014 alkaen Belgiassa asuvien yksityishenkilöiden on pitänyt ilmoittaa rekisteriin myös ulkomailla sijaitsevien pankki- ja maksutiliensä numerot.

Rekisteristä tietoja on alusta alkaen saanut tuloveroviranomainen. Heinäkuusta 2016 myös monet muut veroviranomaiset, syyttäjät, rikostuomioistuimet, perintöasioissa työskentelevät julkiset notaarit, tiedustelupalvelu ja rahanpesun selvittelykeskus ovat saaneet käyttöoikeuden rekisteriin. Viranomaisen tiedonsaanti rekisteristä kestää 1 - 2 päivää.

3.4 Espanja

Espanjassa on keskitetty pankkitilirekisteri luottolaitosten käyttö-, säästö-, määräaika- ja arvoosuustileistä. Rekisteri ei tällä hetkellä sisällä maksulaitoksissa olevia tilejä.

Rekisteri sisältää seuraavat tiedot edellä mainituista tileistä: tilinhaltijaan liittyvä verolaki, tilin tyyppi, tilinumeron tyyppi, tilinumero, tilin avaamis- ja sulkemispäivät, tilinhaltijan nimi ja sen käyttöön oikeutetut henkilöt, tilin tosiasiallinen edunsaaja, tilinhaltijan veronumero, henkilöllisyysasiakirjan tyyppi, henkilöllisyysasiakirjan numero, syntymäaika tai yrityksen perustamisaika sekä tilinhaltijan asuinvaltio.

Rekisteristä tietoa saavat rahanpesun selvittelykeskuksen lisäksi tutkivat tuomarit, julkiset syyttäjät, lainvalvontaviranomaiset, joilla on oikeus tietoihin, sekä veroviranomaiset. Tiedonsaanti rekisteristä on automaattista ja välitöntä laillisuusehtojen täytyessä. Rekisterin käyttöä valvoo julkinen syyttäjänvirasto.

Rekisteristä aiheutuvat kulut kattaa talouden ja kilpailukyvyn ministeriö (*Secretaría de Estado de Economía y Apoyo a la Empresa*). Rekisteristä aiheutuvat suunnittelu- ja ylläpitokustannukset koostuvat henkilöstö- ja infrastruktuurikustannuksista. Henkilöstökustannuksiin sisältyy yhteensä 18 työntekijästä aiheutuvat kustannukset.

3.5 Liettua

Liettuaassa on ollut pankki- ja maksutilirekisteri vuodesta 2002 alkaen. Rekisteri on alun perin perustettu täysin veroviranomaisten tarpeeseen, mutta sen päivittäminen myös muiden viranomaisten käyttöön on osoittautunut hyödylliseksi.

Rekisteritieto sisältää tilin tilinumeron, tilin tyyppin, avaus- ja sulkemispäivät, tilin tarjoajan, tilinhaltijan nimen, haltijan kansallisen henkilötunnuksen tai oikeushenkilön rekisteritunnuksen, haltijan asuinvaltion sekä haltijan osoitteen. Nykyisin rekisteristä tietoja saavat veroviranomaiset, rahanpesun selvittelykeskus ja jotkin muut valvontaviranomaiset. Viranomaiset saavat tiedon välittömästi rekisteristä.

Rekisterin ylläpitoa hoitaa valtion veroviranomainen (*State Tax Inspectorate*). Rekisterin ylläpito rahoitetaan valtion budjetista. Koska rekisteri on perustettu jo vuonna 2002, sen perustamiskustannukset eivät enää ole kuvaavia. Rekisteri on hyvin pieni osa veroviranomaisen tietojärjestelmää, joten siihen liittyvät vuosikustannukset jäävät pieniksi. Rekisterin kokokin on vain kahdeksan gigatavua. Järjestelmään liittyvät vuosikustannukset ovat olleet keskimäärin vain 3 000 euroa. Rekisterin ylläpitävässä veroviranomaisessa rekisterin ylläpitoon tarvitaan yhteensä kolme henkilötyövuotta.

3.6 Slovenia

Sloveniassa on rekisteri pankki- ja maksutileistä ja niiden haltijoista. Rekisteri sisältää seuraavat tiedot: tilinnumero, tilipalveluita tarjoavan toimijanimi ja rekisterinumero, tilin tyyppi, tilin avaamis- ja sulkemispäivät, ja tieto siitä, jos tilillä ei ole tarpeeksi varoja perintään tai vakuutukseen. Näiden tietojen lisäksi rekisteriin merkitään tilinhaltijan etunimi, sukunimi ja osoite, jos kyseessä on luonnollinen henkilö. Jos kyseessä on oikeushenkilön tili, rekisteriin merkitään sen pääkonttori ja sen osoite. Jos kyseessä on yksityinen elinkeinonharjoittaja, rekisteriin merkitään sen toimipaikka sekä henkilön etunimi ja sukunimi. Lisäksi liittyen verotietoihin merkitään rekisteriin veronumero ja siihen liittyvä tunnistamistunnus (*identification number*). Jos niitä ei ole, rekisteriin merkitään tilinhaltijan asuinvaltio.

Rekisterin sisältämät tiedot ovat julkisia ja saatavilla ilmaiseksi lukuun ottamatta luonnollisia henkilöitä koskevia tietoja. Keskimääräinen tietojen toimitusaika rekisteristä on 1,2 päivää. Kuitenkin tuomioistuimilla, veroviranomaisilla, lainvalvontaviranomaisilla, rahanpesun selvittelykeskuksella ja joillakin muilla viranomaisilla, joilla on lainsäädäntöön perustuva oikeus saada tietoja, voivat saada luonnollisia henkilöitä koskevia tietoja rekisteristä suoraan sähköisellä yhteydellä.

Rekisterin perustamiskustannukset olivat arviolta 175 000 euroa ja siitä aiheutuvat ylläpitokustannukset ovat vuosittain noin 250 000 euroa.

3.7 Bulgaria

Bulgariassa ei ole vielä pankki- ja maksutilirekisteriä, mutta rekisterin valmistelut ovat jo pitkällä. Bulgaria pitää mahdollisena, että rekisteri olisi toiminnassa jo vuonna 2017. Pankki- ja maksutilien lisäksi rekisteri sisältäisi tiedot luottolaitosten talletuslokerosta.

Rekisteri tulisi sisältämään tiedot tilinnumeroista, tilinhaltijoiden nimistä, tilin käyttöön oikeutetuista henkilöistä sekä henkilöistä, joilla on sopimus tallelokerosta luottolaitoksissa. Tietoa rekisteristä tulisi saamaan tuomioistuimet, syyttäjäviranomainen, esitutkintaviranomaiset, sisäministeriön kansallisen poliisin yksikkö (*National Police Chief Directorate*) ja kansallisen valtion turvallisuusviraston järjestäytyneen rikollisuuden torjuntayksikkö (*Counteraction to Organised Crime Chief Directorate*), jonka yksi osa rahanpesun selvittelykeskus on, kansallinen tulovirasto (*National Revenue Agency*) sekä komissio, joka valvoo laittomasti hankittujen varojen väärinkäyttöä (*the Commission for Forfeiture of Illegally Acquired Assets*).

Bulgarian keskuspankki on vastuussa rekisterin ylläpidosta. Rekisterin ylläpito rahoitetaan rekisteriä käyttäviltä viranomaisilta ja instituutioilta kerätyillä maksuilla.

4 Nykytilan arviointi

4.1 Valtion yhteinen integraatiopalvelu – VIA

TORI-lain mukaan valtion virastojen ja laitosten on käytettävä yhteisiä perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluja, jollei tästä ole perusteltua poiketa valtion kokonaisarkkitehtuurin, tietohallintoon liittyvien yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisten toimenpiteiden tai tieto- ja viestintätekniisten palvelujen yhteentoimivuuden vuoksi. Laissa on määritelty muutamia poikkeuksia.

TORI-lakia toteuttaa sanomavälityksissä Valtorin Valtion yhteinen integraatiopalvelu (jäljempänä VIA). VIA:n avulla virastot voivat siirtää tietoja joko oman organisaation tietojärjestelmien välillä tai omien tietojärjestelmien ja muiden organisaatioiden tietojärjestelmien välillä. Se helpottaa viraston ja sen kumppanien välistä kommunikointia ja tiedon vaihtamista. VIA:n avulla valtion organisaatiot voivat vähentää tietojärjestelmien välisten yhteyksien määrää ja helpottaa niiden valvontaa. Valtion virastojen käyttäessä VIA:a tietojärjestelmien arkkitehtuuriin saadaan hallintaa ja selkeyttä. VIA:ssa tuettuja sanomamuotoja ovat: XML (mukaan lukien SOAP-muotoiset sanomat, WSDL-rajapintakuvaukset) ja peräkkäistiedostot (CSV, kiinteä pituus), ja tuettuja tiedonsiirtoprotokollia ovat: HTTPS, JMS ja SFTP. Tarvittaessa myös muita sanomamuotoja ja tiedonsiirtoprotokollia on mahdollista toteuttaa VIA:ssa sovittaessa.

On tiedossa, että VIA:an avulla ollaan luomassa rajapintoa luottolaitosten ja valtion viraston välille Rahoitusvakausviraston talletussuojan maksatusjärjestelmähankkeessa, jäljempänä *TALSU-hanke*. Edellä mainitussa projektissa rajapintojen toteutuskustannukset toimijaa kohden ovat jääneet pariin tuhanteen euroon. Verohallinnon ja suunniteltu Poliisihallituksen sähköiset tilitiedustelujärjestelmät, joista enemmän myöhemmin luvussa 4.4 ja 4.5, eivät ole yhdistettynä VIA:an.

4.2 ISO 20022 -standardi

Jotta tietosisältö ymmärretään eri paikoissa yhdenmukaisesti, on tärkeää, että kyseiset käsitteet ovat standardoituja. Tämä korostuu etenkin digitaalisessa maailmassa, jossa viestit ja käskyt ovat merkkiyhdistelmiä. Kansainvälinen standardoimisjärjestön (*ISO, International Organization for Standardization*) luomat niin kutsutut ISO-standardit eri sektoreille ja eri toimintoihin ovat hyvin suosittuja käsitteiden standardisoinnissa. Erilaisia ISO-standardeja on yli 20 000. Kansainvälinen standardisoinnissa ei ole yhdenkään hallituksen alainen vaan se koostuu 163 eri valtion kansallisista standardoimisjärjestöistä. Suomesta jäsenenä on Suomen standardoimisliitto SFS ry.

Myös rahoituslalla käytetään ISO-standardeja. Käytetyimmät ISO-standardit rahoitustoimialalla ovat ISO 20022-, ISO 15022- ja ISO 8583 -standardit. ISO 20022- ja ISO 15022 -standardit ovat XML (*eXtensible Mark-up Language*) -pohjaisia sanomavälitysjärjestelmiä, jotka ovat tarkoitettu luottolaitoksen ja sen asiakkaan väliseen viestimiseen. ISO 20022 -standardi on päivitys ISO 15022 -standardiin, mutta ISO 15022 -standardia käytetään vielä ISO 20022 -standardin kanssa lomittain. Esimerkiksi ISO 20022 -standardiin sisältyy standardoituja käskyjä koskien maksuja, rahoitusinstrumentteja, kaupankäyntipalveluja, maksukortteja ja valuuttakauppaa. Esimerkiksi SEPA-suoraveloitusten toteuttamisessa käytetään ISO 20022 -standardia. ISO 8583 -standardin käyttötarkoitus eroaa edellisten ISO-standardien käytöstä, sillä sitä käytetään pankki- ja luottokorttipahtumien viestimisessä mukaan lukien pankkiautomaatit. ISO 8583 -standardi on käskyiltään suppeampi verrattuna ISO 15022- ja ISO 20022 -standardeihin.

Vaikka ISO 20022 -standardi on tarkoitettu luottolaitoksen ja asiakkaan väliseen viestintään, esimerkiksi Verohallinto soveltaa sitä omassa tilitiedusteluyhteydessään erään luottolaitoksen kanssa. Verohallinto asetti vuonna 2010 luottolaitosten ja viranomaisten yhteisen selvitystyöryhmän tutkimaan pankkitilitiedustelujen sähköistämistä. Tuolloin luottolaitoksille oli keskeistä, että järjestelmän käskyt noudattaisivat ISO 20022 -standardia.

4.3 Viranomaisten tiedonsaantitarpeet maksutileistä

Eri viranomaisilla on lakisääteisiä perusteita saada luotto- ja maksulaitosten maksutileistä tietoja. Tällaisia viranomaisia ovat esimerkiksi Verohallinto, Tulli, Finanssivalvonta, aluehallintovirasto ja Patentti- ja rekisterihallitus mahdollisten väärinkäytösten havaitsemiseen, poliisi rikosten tutkimiseen ja ennalta estämiseen ja Valtakunnanvoudinvirasto ulosoton toteuttamiseen. Näiden lisäksi esimerkiksi Kansaneläkelaitos tarvitsee muun muassa maksutileistä tiliotteita asiakkaidensa tukipäätösten ratkaisuun. Viranomaisilla on erilaisia perusteita saada tietoa maksutileistä. Lukuun ottamatta Kansaneläkelaitosta viranomaisten lupa saada tietoa maksutileistä perustuu täysin lainsäädäntöön. Kansaneläkelaitoksen toimivaltuuksien osalta esimerkiksi laissa toimeentulotuesta määritellään, että asiakkaan on annettava *kaikki tiedossaan olevat toimeentulotukeen vaikuttavat välttämättömät tiedot* päätöksen tekemiseen. Käytännössä ja Kansaneläkelaitoksen sisäisissä ohjeissa yksi osa edellä mainittuja välttämättömiä tietoja ovat tiliotteet maksutileistä edellisen kahden kuukauden ajalta.

Lähes kaikki valvontaviranomaiset ja Valtakunnanvoudinvirasto tarvitsevat rahanpesudirektiivin muutosehdotuksessa edellytetyt tiedot: tilinumeron, tilin avaus- ja sulkemispäivät, tilinhaltijan, tiliin käyttöoikeutettujen henkilöiden yksilöintitiedot ja henkilöllisyyden todentamisessa käytetyn asiakirjan tiedot. Rahanpesudirektiivin muutosehdotuksen vaatimat vähimmäistiedot eivät kuitenkaan riitä yhdellekään valvontaviranomaiselle, lukuun ottamatta aluehallintovirastoa, lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseen. Näiden tietojen lisäksi useampi valvontaviranomainen tarvitsee lakisääteistensä tehtävien suorittamiseen tietoja tilinsaldosta, tilin tapahtumatietoja, tietoja arvoosuustileistä, maksukorttien numerot sekä enemmän tietoja tilinhaltijoista. Lisäksi osa viranomaisista tarvitsee tietoja ainakin joissakin tapauksissa esimerkiksi verkkopankkioikeuksista, luotoista, tallelokeroista, varainhoitopalveluista, säilytyksistä, vakuuksista, takauksista ja sijoitustuotteista. Poikkeuksena valvontaviranomaisiin ja Valtakunnanvoudin virastoon Kansaneläkelaitos tarvitsee päätöksiensä varten pitkälti ainoastaan tiedot tilin saldosta ja tilitapahtumista.

Tilitapahtumien historian pituuden tarve vaihtelee viranomaisittain. Esimerkiksi Valtakunnanvoudinvirastolle riittävät yleensä tilin tapahtumatiedot kahden kuukauden ajalta, kun taas Tulli ja poliisiviranomaiset voivat tarvita tietoja jopa kymmenen vuoden ajalta. Voi olla, ettei kymmenen vuoden takaisia maksutilitietoja ole edes olemassa sähköisessä muodossa, joten niiden hankkiminen sähköisen rajapinnan kautta voi olla lähes mahdotonta. Kuitenkin keskusrikospoliisin mukaan suurimmassa osassa tapauksista tiedot 3 - 5 vuoden takaa riittävät heille tehtäviensä suorittamiseen.

Rahanpesudirektiivin muutosehdotuksen mukaan valvontaviranomaisten pitäisi saada järjestelmästä tietoa tilinhaltijan henkilöllisyydestä. Tarkempaa määritelmää tiedoista, joita järjestelmästä voidaan hakea, ei ole muutosehdotuksessa määritelty. Muutosehdotuksen mukaan järjestelmästä pitäisi saada haettua tilinumeron avulla sen haltija ja muut muutosehdotuksen vaatimat vähimmäistiedot. Viranomaisilla on kuitenkin tarve hakea tietoja järjestelmästä myös muilla tunnisteilla kuin pelkällä tilinumerolla. Tällaisia tunnisteita tilinumeron lisäksi ovat esimerkiksi luonnollisen tai oikeushenkilön nimi, luonnollisen henkilön sosiaaliturvatunnus ja oikeushenkilön Y-tunnus. Yksittäiset valvontaviranomaiset tarvitsisivat lisäksi esimerkiksi hakutunnisteiksi yksittäisen tapahtuman arkistointitunnuksen, maksukortin numeron, IP-osoitetiedon ja liittymä- ja verkkoliikennetunniesten.

4.4 Verohallinnon tiedonhakujärjestelmä

Verohallinto asetti valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan 12 päivänä tammikuuta 2010 luotto- ja maksulaitosten ja viranomaisten yhteisen selvitystyöryhmän, jonka tarkoituksena oli tutkia sitä, että pankkitilitiedustelut olisivat saatavissa viranomaisten käyttöön sähköisessä muodossa niin, ettei asiakastietojen luottamuksellisuutta ja yksityisyyden suojaa vaaranneta eikä viranomaisten toimivaltaa perusteettomasti laajenneta. Työryhmään osallistuivat Verohallinto, Tulli, Poliisi, Valtakunnanvoudinvirasto, Oikeushallinnon tietotekniikkakeskus, Finanssialan keskusliitto, Sampo Pankki (nykyisin Danske Bank), Aktia, Nordea, OP-Pohjola ja Ålandsbanken. Työryhmän loppuraportti

valmistui 19.4.2011 ja siinä kuvataan järjestelmän tekniset lähtökohdat ja lainsäädännön muutostarpeet. Verohallinto jatkoi järjestelmän kehittämistä työryhmän päätyttyä omaan tarpeeseensa vuodesta 2012 alkaen. Verohallinnon tiedonhakujärjestelmä koskien pankkitilitietoja on toiminnassa jo Verohallinnon ja erään luottolaitoksen välillä. Järjestelmän käskyt perustuvat ISO 20022 -standardiin. Käskyihin on jouduttu tekemään pieniä muutoksia niiden alkuperän ollessa luottolaitoksen ja asiakkaan väliseen viestintään eikä luottolaitoksen ja viranomaisen väliseen viestintään.

Verohallinnon järjestelmän peruserä on, että viranomaisen tekee kaikki pankkitilitiedustelut omassa toiminnanohjausjärjestelmässään, jossa niistä muodostetaan kerran vuorokaudessa eräajoina jokaiselle luottolaitoksille omat XML-tiedusteluaineistot. Järjestelmä toimittaa aineistot luottolaitosten Web Services -rajapintoihin. Viranomaisen järjestelmä hoitaa auktorisoinnin, jolla varmistetaan että kyselyitä pystyvät tekemään vain siihen oikeutetut henkilöt. Lisäksi järjestelmällä voidaan varmistaa, että kyselyitä tehdään vain sellaisista luonnollisista ja oikeushenkilöistä, jotka on liitetty viranomaisen toiminnanohjausjärjestelmässä käsiteltävänä olevaan asiaan

Luottolaitoksen järjestelmä purkaa paketit ja lajittelee tiedustelut automaattisesti ja manuaalisesti vastattaviin. Automaattikäsitteilyn piirissä on alkuvaiheessa vain yleisimmät kyselyt, eli kyselyt asiakkaan tileistä, käyttöoikeuksista ja tilitapahtumista sekä yksilöidyn tilin omistuksia, käyttöoikeuksia ja tilitapahtumia koskevat kyselyt. Näihin kyselyihin luottolaitoksen järjestelmä muodostaa vastauksen automaattisesti ja viranomaisen järjestelmä noutaa muodostetut XML-vastausaineistot tiedustelua seuraavana aamuna. Muut kyselyt, kuten luottoja, tallelokeroita, säilytyksiä, asiakirjoja koskevat kyselyt järjestelmä siirtää manuaalijonoon ja niihin vastataan kuten nykyisinkin. Myös se osa yllämainituista tilikyselyistä, joihin luottolaitos ei pysty vastaamaan automaattisesti, siirretään manuaalikäsitteilyyn.

Tekniseltä kannalta katsottuna luottolaitosten tarjoaa Web Services -rajapinnan ja viranomaisen järjestää tietoliikenneyhteyden tähän rajapintaan. Kyselyt ja vastaukset sekä niiden käsitellytiedot lokitetaan sekä viranomaisen että luottolaitoksen päässä.

Järjestelmän toteutus on maksanut Verohallinnolle noin 275 000 euroa menojen jakautuen useammalle vuodelle. Luvussa ei ole kuitenkaan mukana virkatyön osuutta. Järjestelmän toteutus ei ollut tehokkainta, sillä järjestelmän luottolaitosyhteistyökumppani on vaihtunut projektin edetessä johtaen osin kahdenkertaiseen työhön. Verohallinnon järjestelmän etuna kuitenkin on sen käyttämät standardoidut ISO 20022 -standardiin perustuvat käskyt, jotka helpottavat sekä luottolaitoksia että viranomaisia omaksumaan järjestelmän.

Verohallinnon tarkoituksena on saada sähköistettyä tilitiedustelut useamman luottolaitoksen kanssa. Verohallinnon järjestelmään voidaan ottaa uusia luottolaitoksia marraskuussa 2017, marraskuussa 2018 ja vuonna 2019. Päivämäärät johtuvat siitä, että Verohallinnon tilitiedustelujärjestelmä on osa koko verotuksen uudistamishanketta.

4.5 Poliisihallituksen, Tullin ja Rajavartiolaitoksen hanke

Poliisihallitus on aloittanut tilitiedustelujen sähköistämishankkeen, joka on tarkoitus toteuttaa Verohallinnon kanssa yhteistyössä ja jossa hyödynnetään Verohallinnon luomaa järjestelmäpohjaa ja ISO 20022 -standardimäärittämiä. Koska Poliisihallitus, Tulli ja Rajavartiolaitos käyttävät samantyyppistä sähköistä järjestelmää tilitiedustelujensa osalta, tarkoituksena samalla olisi sähköistää myös Tullin ja Rajavartiolaitoksen tilitiedustelut. Poliisihallituksen tarkoituksena on saada hanke eteneväksi pitkälle jo vuoden 2017 aikana.

4.6 Valtakunnanvoudinviraston Uljas

Valtakunnanvoudinvirastolla on Uljas-käyttöjärjestelmä, jonka avulla se on vuodesta 2005 alkaen saanut joidenkin luottolaitosten pankkitilien tilitiedot sähköisesti. Tällä hetkellä järjestelmästä saadaan haettua luonnollisten henkilöiden maksutilitiedot Nordeasta, OP-ryhmästä. Danske Bankista, Ålandsbankenista ja S-pankista sekä oikeushenkilöiden osalta Nordeasta, OP-ryhmästä ja Danske

Bankista. Muille luottolaitoksille tilikyselyt lähetetään manuaalisesti. Uljas-järjestelmästä on keskimäärin viime vuosina lähtenyt 4 - 5 miljoonaa tilitiedustelua luottolaitoksiin vuosittain.

Uljas-käyttäjärjestelmä lähettää pankkitiedustelut joka arkiyö kohdeluottolaitoksiin peräkkäistiedostoina. Muodostuneet tiedostot siirretään aineiston välityspalveluun, joka siirtää ne sovitettuun paikkaan kohdeluottolaitoksen noudettavaksi. Kohdeluottolaitos toimittaa vastaustiedostot sovitettuun paikkaan. Joka arkiyö ja viikonloppuisin ajettava aineiston purkueraajo lataa luottolaitosten vastaukset järjestelmään.

Uljas-käyttäjärjestelmän perustamisen kokonaiskustannukset olivat 16 miljoonaa euroa, jotka olivat noin 10 miljoonaa euroa yli suunnitellun talousarvion. Luottolaitoksiin kohdistuvat tilikyselyt ovat vain osa Uljas-käyttäjärjestelmää. Tarkempaa arviota, paljonko luottolaitosten ja Uljas-käyttäjärjestelmän rajapinnat ovat maksaneet, ei ole.

4.7 Rahoitusvakausraston TALSU-hanke

Laki rahoitusvakausraston (1194/2014) astui voimaan vuoden 2015 alussa. Lain 5 luvun 10 §:n mukaan Rahoitusvakausraston on suoritettava korvaukset tallettajille seitsemän työpäivän kuluessa 9 §:ssä tarkoitetusta raston päätöksestä koskien talletusten korvaamista talletussuojarahaston varoista. Lain 5 luvun 2 §:n mukaan talletuspankeilla on velvollisuus toimittaa raston tiedot korvauskelpoisista ja korvattavista talletuksista raston pyytessä, ja rakennettava tätä varten sisäiset järjestelmät. Pankkien toimittamia tietoja voidaan hyödyntää myös muiden Rahoitusvakausraston lakisääteisten tehtävien hoitamisessa. Nopeaan maksatukseen siirtymistä koskee vuoden 2019 loppuun ulottuva siirtymäaika, mutta pankkien velvoitteelle ei ole säädetty siirtymäaikaa. Kansallinen lainsäädäntö perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin talletusten vakuusjärjestelmästä (2014/49/EU), niin kutsuttuun talletussuojadirektiiviin.

Rahoitusvakausrastolla on suomalaisten pankkien talletajiin liittyvien velvollisuuksien lisäksi myös kansainväliseen talletussuojajärjestelmien väliseen yhteistyöhön ja sivuliikkeiden talletajiin liittyviä velvoitteita. Rahoitusvakausraston annettun lain 5 luvun 11 §:n mukaan raston vastuulla on talletussuojakorvausten maksaminen toisesta ETA-valtiosta olevan pankin Suomessa toimivan sivuliikkeen tallettajille pankin kotivaltion talletussuojajärjestelmän toimittamien ohjeiden mukaisesti. Ja niissä tapauksissa, joissa suomalaisella talletuspankilla on toisessa ETA-valtiossa sivuliike, Rahoitusvakausraston on toimitettava sivuliikkeen sijaintimaan talletussuojajärjestelmälle talletussuojakorvausten maksamiseen tarvittavat tiedot.

Suomen talletussuojajärjestelmään kuuluu tällä hetkellä kymmenen Suomessa toimiluvan saanut talletuspankki, joista kolme on useamman pankin muodostamia yhteenliittymiä, joita kohdellaan talletussuojan osalta yhtenä pankkina. Talletuspankista riippuen tallettajien lukumäärä vaihtelee 10 000 - 3 000 000 välillä. Suomen talletussuojajärjestelmän piirissä ovat myös suomalaisen talletuspankin toisessa ETA-valtiossa sijaitsevat sivuliikkeet. Tällä hetkellä suomalaisilla talletuspankeilla on sivuliikkeitä viidessä ETA-valtiossa. Suomessa toimii myös muista EU- tai ETA-maista kotoisin olevien pankkien sivuliikkeitä, jotka ottavat vastaan talletuksia. Nämä sivuliikkeet kuuluvat kotivaltionsa talletussuojan piiriin, mutta raston on lakisääteinen velvollisuus maksaa näiden sivuliikkeiden tallettajille korvaukset talletuspankin kotivaltion talletussuojajärjestelmän ohjeiden mukaisesti. Tämänhetkisen tiedon mukaan tällaisia Suomessa toimivia talletuksia vastaanottavia sivuliikkeitä on 19 kappaletta.

Jotta Rahoitusvakausrasto pystyy täyttämään lakisääteiset velvoitteet nopeasta maksatuksesta ja talletussuojajärjestelmän kuormituskokeiden suorittamisesta, rastossa on käynnistetty TALSU-hanke, jossa on tavoitteena luoda prosessit ja rakentaa tarvittavat tietojärjestelmät talletuksia koskevaan tiedonkeruuseen ja talletussuojakorvausten maksatukseen kriisitilanteissa. Rakennettavan TALSU-kokonaisuuden on mahdollistettava tietoturvallinen, säännönmukainen ja kattava prosessin testaus kehitys-, testi- ja tuotantoympäristössä, jotta voidaan varmistua TALSU-kokonaisuuden toimivuudesta kriisitilanteissa, jossa yksi tai useampi talletuspankki ajautuu vaikeuksiin, ja Rahoi-

tusvakausviraston on maksettava tallettajille talletussuojakorvaukset talletussuojarahaston varoista. Hankkeen lopputuloksena syntyvän TALSU-sovelluskokonaisuuden on oltava valmiina siten, että tuotantoon siirto on tehty ja projektitoimitus on hyväksytty 1 päivään lokakuuta 2018 mennessä.

Rahoitusvakausviraston tämänhetkinen kustannusarvio TALSU-sovelluskokonaisuuden kehittämiskustannuksista on noin 530 000 euroa. Tähän arvioon ei ole otettu mukaan viraston sisäisiä henkilötöyvuosia eikä arvio sisällä arvioita luottolaitoksille aiheutuvista kustannuksista. TALSU-hanke on ollut jo pidemmän aikaa viraston sisäisessä valmistelussa. TALSU-sovelluskokonaisuuden tiedonvaihto viraston ja talletuspankkien välillä tapahtuu VIA:n kautta. VIA:n rajapinnat TALSU-hankkeessa Rahoitusvakausvirastoon maksaa noin 2 800 euroa ja yhteen talletuspankkiin vajaan 1 850 euroa. Kokonaisuudessaan VIA-rajapintojen hinnaksi muodostuu noin vajaan 22 000 euroa.

5 Toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Tavoitteet

Pankki- ja maksutilijärjestelmä rakentaminen perustuu rahanpesudirektiivin muutosehdotukseen, joka on toimeenpantava Suomessa. Pankki- ja maksutilijärjestelmän tarkoituksena on nopeuttaa rahanpesun torjuntaan osallistuvien toimivaltaisten viranomaisten tiedonsaantia pankkitileistä. Muutosehdotus lähtee siitä, että jos rahanpesun selvittelykeskukset ja muut toimivaltaiset viranomaiset saavat tiedot pankki- ja maksutilien haltijoiden henkilöllisyydestä liian myöhään, jolloin muun muassa terrorismiin liittyvien varainsiirtojen paljastaminen vaikeutuu. Jäsenvaltioiden tiedot, joiden avulla voidaan selvittää samalle henkilölle kuuluvat pankki- ja maksutilit, ovat hajanaisia eivätkä ne sen vuoksi ole ajallaan rahanpesun selvittelykeskusten ja muiden toimivaltaisten viranomaisten saatavilla. Sen vuoksi on olennaisen tärkeää ottaa käyttöön keskitettyjä automatisoituja mekanismeja, kuten kaikissa jäsenvaltioissa toimiva rekisteri tai tiedonhakujärjestelmä, joista saadaan nopeasti selvitettyä pankki- ja maksutilien haltijoiden henkilöllisyyttä, heidän asiamiehien sekä näiden tilien tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskeviin tietoihin.

Rahanpesudirektiivin muutosehdotuksen järjestelmään vaadittavien tietojen sisältö harvoin riittää valvontaviranomaisille niiden lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Jos muutosehdotuksen vähimmäistietovaatimukset toimeenpantaisiin, on todennäköistä, että perustettaisiin pankki- ja maksutilijärjestelmä, jonka kustannukset ylittäisivät sen hyödyt. Tämän takia tavoitteena on toteuttaa muutosehdotuksen vaatima järjestelmä mahdollisimman tehokkaana ja hyödyllisenä sekä viranomaisien että toimialan näkökulmasta.

Valittavan pankki- ja maksutilijärjestelmän toteutusvaihtoehdon tavoitteena on tehostaa viranomaisten työn tekoa ja parantaa rikostorjuntaa.

5.2 Toteuttamisvaihtoehdot

5.2.1 Pankki- ja maksutilijärjestelmän kansallinen toteutus

Rahanpesudirektiivi on luonteeltaan niin sanottu minimiharmonisaatiodirektiivi. Direktiivin 5 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämiseksi antaa tai pitää voimassa direktiivin soveltamisalalla tiukempia säännöksiä unionin oikeuden rajoissa. Pankki- ja maksutilijärjestelmän hyödynnettävyys täysimääräisesti edellyttäisi rahanpesudirektiivin muutosehdotusta kattavampaa tietosisältöä, koska muutoin viranomaiset tekisivät edelleen nykyisiä malleja käyttäen kyselyjä tarkemmista tilitiedoista tai sijoitusvarallisuudesta. Sähköinen järjestelmä tuottaisi tällöin vain osittain vastauksen viranomaisten tietopyyntöön ja loput käsiteltäisiin manuaalisesti.

Rahanpesudirektiivin muutosehdotuksen 32 a artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että rahanpesun selvittelykeskuksilla ja toimivaltaisilla viranomaisilla on kansallisella

tasolla suora pääsy pankki- ja maksutilijärjestelmissä säilytettäviin tietoihin direktiiviin perustuviin velvollisuuksiensa täyttämistä varten. Toimivaltaisia viranomaisia ovat Suomessa rahanpesulain nojalla Finanssivalvonta, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Poliisihallitus, Ahvenanmaan maakunnanhallitus, Tilintarkastusvalvonta ja Verohallinto. Lisäksi asianajajayhdistykselle on säädetty rahanpesulaissa viranomaistehtäviä.

Muita viranomaisia, jotka tarvitsevat tietoa luotto- ja maksulaitosten asiakkaiden varallisuudesta, ovat Valtakunnanvoudinvirasto, Tulli, Rajavartiolaitos ja Rahoitusvakuusvirasto. Lisäksi Kansaneläkelaitoksen asiakkaat toimittavat etuuspäätöksen ratkaisemista varten tietoja varallisuudestaan. Pankki- ja maksutilijärjestelmän tulisi olla mahdollisimman laajasti viranomaisten hyödynnettävissä, jotta viranomaisten toimintaa voidaan digitalisoida ja tehostaa ja toimialalle viranomaistiedusteluista aiheutuvia kustannuksia laskea.

5.2.2 Eri vaihtoehtojen vertailua

Tietosisältö

Rahanpesudirektiivin muutosehdotuksessa edellytetään, että järjestelmästä saatava tieto sisältää tilinhaltijan ja kaikkien sellaisten henkilöiden, jotka väittävät toimivansa asiakkaan puolesta, sekä tilinhaltijan tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan osalta: nimi sekä tunnistamiseen käytetyn asiakirjan tiedot tai yksilöllinen tunnistenumero. Pankki- tai maksutilin osalta rahanpesudirektiivin muutosehdotuksen vähimmäisvaatimus on tilin IBAN-numero ja tilin avaamis- ja sulkemispäivämäärä.

Järjestelmästä täytyy vähintäänkin saada edellä mainitut tiedot, mutta mahdollisesti järjestelmästä saatavien tietojen määrää voitaisiin kansallisella sääntelyllä lisätä, jos siihen nähdään olevan tarvetta. Esimerkiksi muutosehdotuksen vähimmäisvaatimus tiedoista ei ole riittävä esimerkiksi poliisille tai Verohallinnolle, jotka tarvitsevat myös pankki- tai maksutilin tiliotteita, saldotietoja ja tietoa enemmän henkilön pankkiasiakkuudesta. Vähimmäisvaatimukset eivät sisällä esimerkiksi tietoja arvo-osuustileistä tai sijoituksista.

Tietojen määrä ja niiden päivittäminen ajantasaiseksi voivat luoda kuitenkin rajoitteita järjestelmälle. Jos esimerkiksi järjestelmä on sähköinen rekisteri, jota päivitetään esimerkiksi kerran päivässä, tietojen päivittäminen voi luoda rajoituksia sähköiselle rekisterille. Muutosehdotuksen vaatimat vähimmäistiedot liittyvät tilinumeroon, tilin avaus- ja sulkemispäiviin, tilinhaltijaan tai sen käyttäjään. Tällaiset tiedot muuttuvat harvoin. Toki uusia tilejä avataan ja suljetaan päivittäin ja tilinhaltijoihin liittyviä muutoksia tehdään, mutta niiden osuus on hyvin pientä ajatellen koko rekisterin tietomassaa, jossa on vain rahanpesudirektiivin muutosehdotuksen vähimmäisvaatimuksen tiedot. Jos rekisteriin lisättäisiin pankki- ja maksutilien tiliotteet, joissa hyvin monessa tapahtuu päivittäisiä muutoksia, rekisterin päivittäminen vaatisi entistä enemmän tietokoneiden kapasiteettia. Voi olla, ettei näin ison tietomäärän päivittäminen olisi taloudellisesti kannattavaa tai edes käytännössä mahdollista.

Jos kuitenkin järjestelmään haluttaisiin myös tilikohtaisia tietoja, rekisteriä parempi vaihtoehto todennäköisesti olisi tiedonhakujärjestelmä, jossa viranomainen pääsisi hakemaan tiedon suoraan luotto- tai maksulaitoksen omasta järjestelmästä. Tiedonhakujärjestelmässä ei tarvitsisi päivittää koko sähköisen rekisterin asiakaspintaa, vaan viranomainen saisi juuri sen tilin tai tilinhaltijan tiedot, mitä on etsimässä. Koska viranomaiset joutuisivat lähettämään tietopyynnöt kaikkiin luotto- ja maksulaitoksiin, kyselyitä menisi myös luotto- ja maksulaitoksiin, joihin kyseinen henkilö tai tili ei liity. Tämä voi luoda turhaa hallinnollista taakkaa luotto- ja maksulaitoksille.

Järjestelmän rajapintojen toteutus

Arviomuistion neljännessä luvussa on esitetty viime aikoina toteutettuja sähköisiä tiedonvälitysjärjestelmiä viranomaisten ja luottolaitosten välillä. Rahoitusvakuusviraston TALSU-hankkeessa käytetään VIA-alustaa tiedonvälityksessä, kun taas Verohallinnon ja Poliisihallituksen hankkeissa ei käytetä VIA-alustaa. Yksi vaihtoehto pankki- ja maksutilijärjestelmälle olisi sen toteuttaminen

VIA-alustan kautta, jolloin olisi yksi tiedonhakujärjestelmä, jota käyttäisivät kaikki järjestelmään kuuluvat viranomaiset sekä luotto- ja maksulaitokset. Tämä eroaisi esimerkiksi Verohallinnon ja Poliisihallituksen ratkaisusta, joissa heillä on omat erilliset järjestelmäyhteydet luottolaitoksiin. Vaikka tiedonhakujärjestelmä VIA-alustan kautta olisi yhteinen viranomaisille, viranomaiset saisivat sitä kautta ainoastaan tiedot, joihin heillä on oikeus. VIA-alusta tukee XML-muotoisia sanomia, jollaisia esimerkiksi ISO 20022 -standardin sanomat ovat. Lähtökohtaisesti Verohallinnon tietojärjestelmien käyttämien käskyjen käyttäminen myös VIA-alustan yhteydessä pitäisi olla mahdollista.

VIA-alustan rajapintojen toteuttaminen TALSU-hankkeessa maksoi noin 22 000 euroa Rahoitusvakuusvirastolle ja kymmenelle luottolaitokselle. Toimijoille tulisi aiheutumaan kustannuksia rajapinnan muuttamiseen sopivaksi omaan järjestelmäänsä, mutta VIA-alustan kautta toimijoiden välille saataisiin perustettua tietoturvallinen tiedonvaihtoyhteys. Voidaankin olettaa, että keskitetty rajapintaratkaisu voisi olla kustannustehokkaampi ratkaisu rajapintojen toteuttamisessa viranomaisten sekä luotto- ja maksulaitosten välillä verrattuna toimijoiden välisiin yksittäisiin tietoyhteyks- ja rajapintaratkaisuihin.

Kustannusvaikutukset

Eri vaihtoehtojen tarkkoja kustannuksia on vaikea arvioida etukäteen, koska ne riippuvat pitkälti toteutuksesta. Verohallinnon tiedonhakujärjestelmä on maksanut Verohallinnolle useamman vuoden ajalta yhteensä 275 000 euroa lukuun ottamatta hankkeeseen käytettyjä henkilötyövuosia. Verohallinnon järjestelmä on pääosin monistettavissa eri viranomaisille, joten tiedonhakujärjestelmän perustamiskustannukset olisivat tuskin yksittäistä viranomaista kohti edes 275 000 euroa, jos lukuun ei oteta hankkeeseen käytettyjä sisäisiä henkilökustannuksia. Verohallinnon arviota käyttäen voidaan arvioida, että yksittäiselle luottolaitokselle aiheutuisi vastaavanlaisesta tiedonhakujärjestelmästä samansuuruiset kustannukset lisätynä henkilötyövuosien hinta, eli arviolta noin 300 000 - 500 000 euroa.

Rekisterin kustannuksista on saatu arvioita eri jäsenmaista. Rekisterin perustamiskustannukset ovat vaihdelleet 175 000 eurosta aina 1,6 miljoonaan euroon ja lisäksi vuosittaiset ylläpitokustannukset ovat jäsenmailla vaihdelleet 3 000 euron ja 1,3 miljoonan euron välillä. Vertailtaessa eri jäsenmaiden kustannuksia on tärkeää ottaa huomioon eri jäsenmaiden hintataso. Luotto- ja maksulaitoksille rekisteri voisi olla halvempi vaihtoehto verrattuna tiedonhakujärjestelmään, mutta koska esimerkiksi poliisi ja Verohallinto tarvitsevat enemmän tietoja pankki- ja maksutileistä kuin rahanpesudirektiivin muutosehdotuksen minimin, joutuisivat ne jatkamaan edelleenkin manuaalisia tilitiedusteluja, mikä olisi raskasta sekä viranomaisille että luotto- ja maksulaitoksille.

Suurten luottolaitosten näkökulmasta tiedonhakujärjestelmä on todennäköisesti mielekkäämpi vaihtoehto kuin rekisteri, koska sitä kautta ne pystyvät tehostamaan raportointiaan viranomaiselle. Pienille toimijoille, kuten pienille luottolaitoksille ja maksulaitoksille, tällaiset satojen tuhansien järjestelmien toteutus voi olla liiketoiminnan kokoluokan suhteen mahdoton investointi. Sääntämällä pienille toimijoille velvollisuus rakentaa satojen tuhansien eurojen järjestelmän, lainsäädäntö todennäköisesti estäisi pienten toimijoiden toimimisen markkinoilla ja näin tiedonhakujärjestelmän vaatiminen pieniltä toimijoilta olisi mahdollisesti markkinoille tuloneste.

Yksi vaihtoehto pankki- ja maksutilijärjestelmän toteuttamiseksi olisi yhdistää rekisteri ja tiedonhakujärjestelmä. Tällöin viranomaiset saisivat tarvitsemat tilitiedustelujensa tarvitsemat tiedot suurimmista luottolaitoksista sähköisesti, mikä tehostaisi sekä viranomaisten että kyseisten luottolaitosten työtä. Suurimmat luottolaitokset kattavat kuitenkin selvästi suurimman osan maksutileistä. Sähköinen rekisteri voisi toimia kahden asian ajajana. Ensiksi sillä täytettäisiin muutosehdotuksen velvoite myös pienten luottolaitosten ja maksulaitosten vaadittavista tiedoista. Toiseksi sähköisestä rekisteristä viranomaiset voisivat saada tiedon, missä henkilöllä luotto- tai maksulaitoksessa asiakkuuksia, jolloin tiedonhakujärjestelmän kautta voitaisiin lähettää oikeille luotto- ja maksulaitoksille tarkemmat tietopyynnöt koskien henkilön tilitietoja. Oikeiden luottolaitosten ja maksulaitosten löytämisen jälkeen viranomainen voisi lähettää tiedonhakujärjestelmän kautta tilitiedustelujen järjestelmään kuuluvaan luottolaitokseen ja jollakin muulla tavalla, kuten salatulla sähköpostilla, pie-

niin toimijoihin. Jos ajatellaan maksutilien määriä eri toimijoissa, suurella todennäköisyydellä yksittäinen tilitiedustelu lähtisi tiedonhakujärjestelmän kautta.

Säästöt henkilötyövuosissa

Kustannusten ja vaihtoehtojen suhteen pitää myös ottaa huomioon valittavan järjestelmän tehokkuus. Viranomaiset ovat todenneet, että manuaalisesti tehtävien pankkitilitiedustelujen takia tilitiedusteluja jää tekemättä, koska ne ovat aikaa vieviä ja niukat resurssit ovat paremmassa käytössä muualla. Poliisi on arvioinut, jos tilitiedustelut saataisiin toteutettua sähköisesti, rikostutkinta tehostuisi, koska tilitietojen saaminen ei vaatisi yhtä suuria resursseja kuin ennen. Verohallinto on arvioinut oman järjestelmänsä tehostavan työtä, kun asiantuntijat voivat keskittyä substanssiin paperien käsittelyn sijaan. Sekä poliisi että verohallinto saa tilitiedustelujen vastauksia muun muassa faksilla tai postilla paperisena, jolloin esimerkiksi luvut joudutaan syöttämään Excel-taulukko-ohjelmaan syvällisempää analyysia varten.

Uljas-järjestelmän suhteen ulosottoviranomainen on todennut, että luottolaitoksiin, jotka eivät kuulu järjestelmään, lähetetään vähemmän tiedusteluja paperisten tiedusteluiden toteuttamisen raskauden takia. Myös järjestelmän tehokkuutta luotto- ja maksulaitostenkin kannalta on tärkeää arvioida. Tällä hetkellä esimerkiksi Uljas-järjestelmän kautta lähetetään yhteensä noin viisi miljoonaa pankkitilitiedustelua. Lukumäärä on suuri sen takia, koska ei tiedetä, missä haettavalla henkilöllä on tili, jolloin tilitiedustelu laitetaan kaikkiin järjestelmässä oleviin luottolaitoksiin. Tämä luo turhaa työtä niiden luotto- ja maksulaitosten päässä, jossa haettavalla henkilöllä ei ole tiliä. Luottolaitoksiin kohdistuisi vähemmän tilitiedusteluja Uljas-järjestelmän kautta, jos ulosottoviranomainen tietäisi, minne luottolaitoksiin kyselyt pitäisi ohjata.

6 Vaikutukset

6.1 Taloudelliset vaikutukset

6.1.1 Vaikutukset yrityksiin

Vaikutukset luottolaitoksiin ja maksulaitoksiin

Pankki- ja maksutilijärjestelmällä arvioidaan olevan sekä henkilötyövuosia säästäviä että kustannusvaikutuksia luotto- ja maksulaitoksille.

Manuaaliset tilitiedustelut vievät henkilötyöresursseja myös luottolaitoksissa. Yksi luottolaitos onkin todennut, että heidän ja Verohallinnon välinen sähköistetyin järjestelmän käyttökokemus on kaikilta osin hyvin myönteinen, sillä esimerkiksi manuaaliryöön määrä on vähentynyt tilitiedusteluihin vastaamisessa merkittävästi ja tämä on merkinnyt laitokselle työn tehostumista ja tätä kautta kustannussäästöjä. Lisäksi luottolaitos on todennut, että toimitettujen tietojen laatu ja oikeellisuus on parantunut, ja kyselyt ovat kohdistuneet paremmin. Se onkin todennut, että manuaalikyselyjen toteuttaminen vaati enemmän henkilöresursseja, kesti pidempään ja oli virhealttiimpaa.

Voidaan arvioida, että suurten luottolaitosten sähköistäessä tilitiedusteluihin vastaamisen kustannus- ja hyötyvaikutukset muistuttavat edellä kuvatun esimerkitapauksen kokemuksia. Kustannusarviota luottolaitoskohtaisesta vaikutuksesta on vaikeaa arvioida. Viimeaikaisissa viranomaisten ja luottolaitosten välisten yhteistyöhankkeiden kustannukset ovat olleet 275 000 - 500 000 euron välillä lukuun ottamatta virkatyön kustannuksia. Näin ollen voidaan arvioida, että suuren luottolaitoksen tilitiedustelujen sähköistämisen hinta olisi noin 300 000 - 1 000 000 euroa. Kustannusarvioissa oletetaan, että tiedonhakujärjestelmässä käytettäisiin hyödyksi Verohallinnon tekemää työtä ISO 20022 -standardin suhteen. Kustannukset voivat tuki jäädä pienemmiksi, jos pankki- ja maksutilijärjestelmä onnistutaan toteuttamaan tehokkaasti. Lisäksi tilitiedusteluihin vastaamisen sähköistämisen seurauksena luottolaitosten säästämien henkilötyövuosien määrä voi kohota järjestelmäkustannuksia suuremmaksi keskipitkällä tai pitkällä aikavälillä.

Olisi suhteellisuusperiaatteen vastaista edellyttää, että pienet luotto- ja maksulaitokset investoisivat satojen tuhansia euroja sähköiseen järjestelmärajapintaan ottaen huomioon niille tulevien tiedustelujen määrän. Tällainen vaatimus on selkeä markkinoille tuloneste, eikä sellainen tue markkinoiden innovaatiota tai monipuolistumista. Lisäksi viranomaiset ovat todenneet, että selvästi suurin osa tilitiedusteluista lähetetään suurille luottolaitoksille, koska ne ylläpitävät selvästi suurimman osan maksutileistä. Tällöin pienille luotto- ja maksulaitoksille kohdistuvien tilitiedustelujen määrä olisi vähäinen. Jotta rahanpesudirektiivin muutosehdotuksen vaatimukset täytettäisiin myös pienten toimijoiden osalta, ehdotettaisiin ylläpidettävän rekisteriä. Pieniltä luottolaitoksilta ja maksulaitoksilta vaadittaisiin tietojen toimittaminen kerran päivässä. Pienten luottolaitosten ja maksulaitosten pitäisi perustaa rajapinta rekisterin kanssa. Edellä mainitut aiheuttavat kustannuksia toimijoille, mutta kustannukset ovat huomattavasti pienempiä kuin suoran rajapinnan perustamisesta aiheutuvat kustannukset.

Vaikutukset muihin yrityksiin

Muut yritykset voivat olla eri viranomaisten tutkinnankohteina. Lisäksi niillä on maksutilejä, joihin entistä paremmin kohdistaa esitutkinnassa huomiota. Yritykset, jotka päivittäisissä liiketoiminnassaan tarvitsevat luotto- ja maksulaitosten palveluita, saattavat näiden loppuasiakkaina päätyä maksamaan luotto- ja maksulaitosten järjestelmämuudistukset korkeampina asiakas- ja palvelumaksuina.

6.1.2 Vaikutukset kotitalouksiin

Esityksellä on vaikutuksia kotitalouksiin. Suomessa lähes jokaisella luonnollisella henkilöllä on IBAN-muotoinen maksutili, jonka tietosisältöön pääsyä tehostettaisiin viranomaisille. Samoin kuin yritykset kotitaloudet saattavat päätyä rahoittamaan luotto- ja maksulaitosten järjestelmämuudistuksia korkeampien palvelumaksujen muodossa.

Maaliskuussa 2017 toimeentulotukea myönnettiin 138 000 kotitaloudelle. Toimeentulotukea sai yhteensä 212 000 henkilöä. Samaan aikaan eläkeläisten asumistukea sai 199 000 henkilöä. Toimeentulotuen ja eläkeläisen asumistuen saamiseksi sitä hakevan on toimitettava maksutilien tiliotteita Kansaneläkelaitokselle tukipäätöstä varten. Jos Kansaneläkelaitos saisi pääsyn tiliotetietoihin, tämä voisi nopeuttaa Kansaneläkelaitoksen tukipäätösten tekoa. Lisäksi mahdolliset tukien sekaannukset ja väärinkäytökset vähentyisivät.

Lisäksi kotitaloudet toimivat kansantaloudessa veronmaksajina. Verorahoilla katetaan muun muassa valvontaviranomaisten toiminta. On myös viranomaisia, joiden toiminta rahoitetaan toimialalta kerättävinä maksuina, joten tilitiedustelujen tehostaminen tarkoittaisi kotitalouksien verorahojen tehokkaampaa käyttöä.

6.1.3 Vaikutukset julkiseen talouteen

Pankki- ja maksutilijärjestelmän perustaminen olisi perusteltua rahoittaa valtion talousarviosta viranomaisten osalta. Lisäksi, jos päädytään toteuttamaan pankki- ja maksutilijärjestelmä, joka sisältää rekisterin, rekisterin ylläpitokulut tulisivat rahoitettavaksi valtion talousarviosta. [Kustannusarvioit tarkentuvat valmistelun edetessä.]

6.1.4 Vaikutukset kansantalouteen ja kokonaistaloudellinen selvitys vaikutuksista

Pankki- ja maksujärjestelmällä ei suoranaisesti olisi kansantaloudellisia vaikutuksia, mutta se tehostaisi rahoitusalan yritysten ja viranomaisten sisäisiä prosesseja, jotka voivat johtaa henkilöstö säästöihin ja viranomaisten puolella toiminnan tehostamiseen.

Kuten aiemmin on todettu, tiedonhakujärjestelmien perustaminen maksaisi yksittäiselle viranomaiselle ja luottolaitokselle satoja tuhansia euroja, mutta se todennäköisesti loisi säästöjä vapauttamal-

la henkilöstöresursseja manuaalisesta työstä jopa enemmän kuin alkuperäinen järjestelmäinvestointi on aiheuttanut kustannuksia.

Rekisterin perustaminen aiheuttaisi sekä perustamiskustannuksia että ylläpitokustannuksia valtiolle. Satojen tuhansien eurojen järjestelmäuudistusten vaatiminen pieniltä toimijoilta on kohtuutonta ja se voisi johtaa markkinoiden yksipuolistumiseen pienten toimijoiden toiminnan muuttuessa kannattamattomaksi. Kuitenkin rahanpesudirektiivin muutosehdotuksessa edellytetään myös pienten luotto- ja maksulaitosten tietoja maksutileistä järjestelmään. Tämän takia rekisterin perustaminen olisi perusteltua, vaikka se aiheuttaisi valtiolle kustannuksia.

6.2 Vaikutukset viranomaisiin

Esityksellä olisi paljon vaikutuksia viranomaisten toimintaan, etenkin toiminnan tehostamiseen ja henkilöstöresursseihin.

Vaikutukset viranomaisiin riippuvat paljon siitä, kuinka paljon ne joutuvat käsittelemään maksutilien tietoja. Verohallinto on todennut, että jos he saisivat sähköistettyä täysin tilitiedustelunsa, se tietäisi 20 henkilötyövuoden siirtoa tutkintatyöhön paperien käsittelystä. Poliisihallitus arvioi, että heidän henkilöstösäästönsä olisivat todennäköisesti vielä suurempia kuin Verohallinnolla. Muillekin viranomaisille tulisi todennäköisesti henkilötyövuosisäästöjä tilitiedustelujen ollessa sähköisessä muodossa.

Kansaneläkelaitos käsittelee arviolta 500 000 tiliotetta koskien toimeentulotukipäätöksiä ja 70 000 tiliotetta koskien eläkkeensaajan asumistukea vuodessa, mikä tarkoittaa noin 2 000 tiliotteen läpikäyntiä ja käsittelyä virkapäivässä. Kansaneläkelaitokselle tiliotteiden sähköinen saanti tehostaisi viranomaisen toimintaa, mikä voisi johtaa myös nopeampiin tukipäätöksiin.

Jos pankki- ja maksutilijärjestelmä tulisi sisältämään rekisteriosan, rekisterin ylläpito tulisi säätää viranomaisen tehtäväksi. Jatkovalmistelussa selvitetään tarkemmin mahdollista rekisteriviranomaista.

6.3 Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä ympäristövaikutuksia. Toki manuaalisten tilitiedustelujen tekeminen ja niihin vastaaminen on työlästä. Työn tehostuminen tarkoittaisi myös vähemmän paperitulosteita.

6.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Pankki- ja maksutilijärjestelmän on tarkoitus nopeuttaa ja tehostaa viranomaisten työtä. Tiedon- saannin helpottuminen maksutileistä ja niiden tiedoista parantaa esimerkiksi poliisiin, Verohallinnon, Rajavartiolaitoksen ja Tullin rikosten paljastamis- ja selvitystyötä tarkoittaen tehokkaampaa rikostorjuntaa. Tällä hetkellä osa tutkintatapauksista jää selvittämättä manuaalisten tilitiedustelujen raskauden ja aikaa vievän luonteen takia. Lisäksi sähköisten tilitiedustelujen faksaaminen ja postissa lähettäminen voi olla altista väärinkäytöksille. Sähköinen suojattu yhteys olisi myös tietoturvan kannalta turvallisempi vaihtoehto.

Lisäksi jos Kansaneläkelaitos saisi tilitietoja sähköisesti, se tehostaisi toimeentulotukipäätösten tekoa, mikä näkyisi tukiasiakkaille yksinkertaistettuna palveluna ja nopeampina tukipäätöksinä. Yhdessä tulorekisterin kanssa pankki- ja maksutilijärjestelmä voisi mahdollisesti auttaa Kansaneläkelaitosta automatisoimaan osan tukipäätösmenettelystä.

Koska kyseessä on niin kutsutun pankkialaisuuden piiriin kuuluvia tietoja, on tärkeää, että pankki- ja maksutilijärjestelmä on tietoturallinen ja tietosuojalainsäädännön mukainen. Luotto- ja maksulaitosten on jo tälläkin hetkellä annettava syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi sekä muulle viranomaiselle, jolla on lain mukaan oikeus saada tietoja, pankkialai-

suuden piiriin kuuluvista asioista. Tällä hetkellä esityksessä mainituista viranomaisista Kansaneläkelaitos on ainoa, jolla ei ole suoranaisesti lainmukaista oikeutta saada luotto- tai maksulaitokselta pankkialaisuuden piiriin kuuluvaa tietoa, mutta esimerkiksi toimeentulotuen asiakkaan täytyy itse toimittaa Kansaneläkelaitokselle nämä tiedot. Esitutkintaviranomaiset eivät voi kertoa tai antaa tietoa tilinhaltijalle, jos hän on tutkinnan alla, koska se voi vaikeuttaa esitutkintaa. Kansaneläkelaitoksen suhteen sen asiakas tietää tukea hakiessaan, että hakemukseen vaadittavat asiakirjat mukaan lukien tiliotteet pitää toimittaa viranomaiselle päätöksentekoa varten, joten Kansaneläkelaitoksen suhteen viranomainen voisi ilmoittaa asiakkaalleen, milloin he ovat käyneet hakemassa asiakkaan maksutilien tietoja.

7 Keskeiset ehdotukset

Lainsäädännössä olisi otettava huomioon eri toimijoiden koko ja tosiasialliset mahdollisuudet sähköisen rajapinnan rakentamiseen. Tästä syystä ehdotetaan perustettavan sekä sähköinen tiedonhakujärjestelmä että rekisteri.

7.1 Sähköinen järjestelmärajapinta

Viranomaisilla on yleisesti laajat oikeudet saada tietoa luottolaitoksilta, maksulaitoksilta ja muilta rahoitusmarkkinoilla toimivilta. Viranomaisten oikeuksien lakisääteistä perustaa on käsitelty jaksossa ”2.1 Viranomaisten toimivaltuudet”. Tietojen toimittamisen tavasta ei ole yleensä erikseen säädetty. Tietoa voidaan toimittaa esimerkiksi paperikopiona, muistitikulla tai sähköpostitse. Toimialalle asetettava velvollisuus toimittaa tiedot sähköisesti järjestelmärajapinnan kautta edellyttäisi sitä koskevaa nimenomaista säännöstä.

Laissa olisi säädettävä myös toimijoista (ilmoitusvelvollisista), joiden olisi liityttävä sähköiseen rajapintaan. Ilmoitusvelvollisia olisivat luottolaitostoinnasta annetussa laissa tarkoitetut luottolaitokset ja maksulaitoslaissa tarkoitetut maksulaitokset. Näiden ilmoitusvelvollisten joukko perustuu rahanpesudirektiivin muutokseen. Lisäksi kansallisesti säädettäisiin ilmoitusvelvollisiksi virtuaalivaluuttojen vaihtopalvelujen tarjoajat, koska niiden toimintaan liittyy merkittävä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski.

Luottoyhteisöt ovat luottolaitostoinnasta annetun lain 1 luvun 10 §:n mukaan luottolaitoksia, jotka voivat vastaanottaa yleisöltä muita takaisinmaksettavia varoja kuin talletuksia. Luottoyhteisö voi olla osakeyhtiö, osuuskunta tai hypoteekkiyhdistys. Suomessa toimii kahdeksan luottoyhteisöä ja ne harjoittavat rahoitusyhtiön, luottokorttiyhtiön tai kiinnitysluottopankin toimintaa. Rikostorjunnan näkökulmasta olisi olennaista saada tieto esimerkiksi pankkitiliin liitetystä kortista ja kulusluotoista. Tämä puoltaisi rahoitusyhtiöiden ja luottokorttiyhtiöiden saattamista ilmoitusvelvollisten joukkoon. Kiinnitysluottopankkitoiminnassa pankki laskee liikkeeseen vakuudellisia joukkolainoja ja myöntää hankituista varoista luottoja asiakkaille. Kiinnitysluottopankin asiakastietojen kirjaaminen rekisteriin ei ole vastaavalla tavalla perusteltua kuin rahoitus- ja luottokorttiyhtiön asiakastietojen kirjaaminen.

Rahoitusvälineellä tarkoitetaan sijoituspalvelulain 1 luvun 10 §:ssä:

- 1) arvopaperimarkkina- (746/2012) tarkoitettua arvopaperia;
- 2) sellaista yhteissijoitusyrityksen osuutta ja rahamarkkinavälinettä, joka ei ole 1 kohdassa tarkoitettu arvopaperi;
- 3) optiota, termiiniä tai muuta johdannaisopimusta, jonka kohde-etuutena on arvopaperi, valuutta, korko, tuotto, toinen johdannaisopimus, rahoitusmarkkinoihin liittyvä indeksi tai muu tunnusluku ja joka voidaan toteuttaa luovuttamalla kohde-etuus tai tilittämällä sen nettoarvo;
- 4) optiota, termiiniä tai muuta johdannaisopimusta, jonka kohde-etuutena on hyödyke ja joka on toteutettava tai voidaan toteuttaa nettoarvon tilityksellä;

- 5) optiota, termiiniä tai muuta johdannaissopimusta, jonka kohde-etuutena on hyödyke ja joka voidaan toteuttaa kohde-etuus luovuttaen, kun sillä käydään kauppaa kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitetulla säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä;
- 6) muuta kuin 5 kohdassa tarkoitettua optiota, termiiniä tai muuta johdannaissopimusta, jonka kohde-etuutena on hyödyke ja joka voidaan toteuttaa kohde-etuus luovuttaen, jos johdannaissopimus tehdään sijoitus- tai suojaustarkoituksessa ja se on muiden johdannaissopimusten kaltainen;
- 7) luottoriskin siirtoon tarkoitettua johdannaissopimusta;
- 8) hinnanerosopimusta;
- 9) optiota, termiiniä tai muuta johdannaissopimusta, joka liittyy ilmastonvaihteluihin, kuljetusmaksuihin, päästöoikeuksiin tai inflaatioasteisiin tai muihin virallisiin taloustilastoihin ja joka voidaan toteuttaa nettoarvon tilityksellä, sekä muuta johdannaissopimusta, joka liittyy omaisuuteen, oikeuksiin, velvollisuuksiin, indekseihin ja muihin kuin edellä mainittuihin tunnusluokuihin ja joka on muiden johdannaissopimusten kaltainen.

Sijoituspalvelua on sijoituspalvelulain 1 luvun 11 §:n mukaan toimeksiantojen välittäminen ja toteuttaminen, kaupankäynti omaan lukuun, omaisuudenhoito, sijoitusneuvonta, liikkeeseenlaskun takaaminen ja järjestäminen, monenkeskisen kaupankäynnin järjestäminen ja rahoitusvälineiden säilyttäminen. Sijoituspalvelua tarjoavat sijoituspalveluyritykset olisivat myös ilmoitusvelvollisia.

Sähköinen rajapinta luotaisiin luottolaitosten ja viranomaisten välille. Rekisteriin merkittäisiin maksulaitosten, sijoituspalveluyritysten, rahoitus- ja luottokorttiyhteisöt ja virtuaalivaluuttojen vaihtopalvelujen tarjoajien ylläpitämien asiakastilien perustiedot.

Käyttöoikeus sähköiseen tiedonhakujärjestelmään ja rekisteriin myönnettäisiin rahanpesulain 7 luvun 1 §:ssä tarkoitetuille viranomaisille, asianajajayhdistykselle, Verohallinnolle, Valtakunnantoudivirastolle, Rahoitusvakauserivirastolle, Kansaneläkelaitokselle, Tullille ja Rajavartiolaitokselle.

Lokitiedoista ja henkilötietojen käsittelyn valvonnasta on erikseen säädetty esimerkiksi laissa henkilötietojen käsittelystä Tullissa (639/2015), laissa henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa (579/2005) ja laissa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa. Säännös on tarkoitettu näiden viranomaisten ylläpitämien henkilörekisterien tietojen salassa pitämiseen ja suojaamiseen. Säännöksen mukaan henkilörekisterin ja siihen sisältyvien tietojen salassapito ja muu suoja varmistetaan:

- 1) antamalla pääsy tietoihin vain niille, jotka tarvitsevat tietoja työtehtäviensä hoitamiseksi;
- 2) huolehtimalla siitä, että henkilörekisteriin talletettujen tietojen käyttö, luovutus ja muu käsittely sekä luovutuksen perusteet kirjataan sähköiseen lokiin, tietojärjestelmään, asianhallintajärjestelmään, manuaaliseen diaariin tai asiakirjaan;
- 3) estämällä tietojen luvaton muuttaminen ja muu luvaton tai asiaton käsittely käyttöoikeushallinnan, käytön valvonnan sekä tietoverkkojen, tietojärjestelmien ja tietopalvelujen asianmukaisilla ja riittäväillä turvallisuusjärjestelyillä ja muilla toimenpiteillä.

Valmistelun aikana on tuotu esiin tarve turvata myös sähköisen järjestelmärajapinnan käyttämisessä riittävä tietosuojaa, tuoda esiin ilmoitusvelvolliselle kyselyn tehneen viranomaisen toimivallan peruste (lainsäädännös) ja mahdollisuus jälkikäteen tarkistaa lokitiedot. Säännös voisi olla esimerkiksi samansuuntainen kuin edellä esitetty henkilötietojen käsittelystä poliisissa, Tullissa ja Rajavartiolaitoksessa.

ISO-standardit ovat osoittautuneet toimivaksi tietosanoman muodoksi tietojen toimittamisessa. Erityisesti luottolaitosten olemassa olevat erilaiset pankkitoiminnan järjestelmät perustuvat usein ISO-standardeihin. Lisäksi jo rakennetut sähköiset rajapinnat yksittäisten viranomaisten ja ilmoitusvelvollisten välillä perustuvat näihin standardeihin. Viranomaisten ja ilmoitusvelvollisten kannalta olisi tehotonta ja epätarkoituksenmukaista käyttää useaa rinnakkaista järjestelmää. Lainsäädännön tulisi kuitenkin olla teknologianeutraalia. Standardin ja sen osien yhdenmukaisen käytön varmistamisessa yksi vaihtoehto olisi säätää teknisistä edellytyksistä tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Viranomaiskohtaiset elementit tulisivat osaksi ilmoitusvelvollisen ja viranomaisen välistä sopimusta. Toimialalla on mahdollista edistää järjestelmien yhdenmukaisuutta esimerkiksi luomalla mallisopimusohjan.

Laissa olisi yksilöitävä viranomaiset, joilla on oikeus käyttää sähköistä järjestelmärajapintaa. Joillakin viranomaisilla ei välttämättä ole yhtä useasti tarvetta saada tietoja. Jos tällaisia viranomaisia on useampia, tiedonhaun toteuttamista olisi arvioitava toisen viranomaisen ylläpitämän rajapinnan kautta.

Lisäksi laissa olisi säädettävä rajapinnan kautta toimitettavasta vähimmäistietosisällöstä direktiivin edellytysten mukaisesti. Tiedon toimittamisajankohdasta ja päivittämisestä olisi säädettävä erikseen.

7.2 Rekisteri

Rekisteristä ja sen käyttötarkoituksesta olisi säädettävä lailla. Pankki- ja maksutilirekisterin käyttötarkoituksena olisi vastaanottaa, tallettaa ja välittää laissa säädettyjen viranomaisten tietoon ilmoitusvelvollisten ilmoittamat tiedot. Rekisteriä ei voitaisi käyttää muiden tietojen luovuttamiseen ilmoitusvelvollisten ja viranomaisten välillä.

Rekisteriin ilmoitusvelvollisia olisivat maksulaitokset, sijoituspalveluyritykset, rahoitus- ja luottokorttiyhteisöt sekä virtuaalivaluuttojen vaihtopalvelujen tarjoajat. Luottolaitosten jaottelu pieniin ja suuriin toimijoihin tässä tarkoituksessa on vaikeampaa, koska esimerkiksi osa luottolaitoksista saattaa kuulua pankkikonserniin tai yhteenliittymään ja luottolaitokselle asetettu pääomavaatimus ei ole yhteydessä luottolaitoksen koon kanssa.

Rekisteriä ylläpitäisi viranomainen, koska pankki- ja maksutilejä koskevat tiedot kuuluvat pankkikalaisuuden piiriin eikä niitä ole tarkoituksenmukaista säätää yksittäisen tahon tai etujärjestön tehtäviin kuuluvaksi. Kukin ilmoitusvelvollinen pitää jo asiakkaistaan rekisteriä. Tiedon hyödynnettävyys viranomaisille edellyttää kuitenkin niiden saatavuutta keskitetysti.

Rekisteriä ylläpitävä viranomainen olisi tarkoituksenmukaista olla sellainen, jolla on tarvetta rekisteriin merkittyjen tietojen käyttöön. Suurimmat hyödyt rekisteristä saisivat Verohallinto, poliisi, Valtakunnanvoudinvirasto ja Kansaneläkelaitos. Lukumääräisesti eniten kyselyjä tekee Valtakunnanvoudinvirasto.

Käyttöoikeus rekisteriin myönnettäisiin vastaaville viranomaisille kuin sähköisen rajapinnan osalta.

Rekisteriin talletettaisiin tiedot:

- 1) maksutilin tilinhaltijasta ja käyttöoikeuden haltijasta, kuten nimi ja henkilötunnus, jos kyseessä on luonnollinen henkilö, tai niiden puuttuessa syntymäaika tai muu vastaava tunnus (esimerkiksi luottolaitoksen asiakkaalle luoma tunnus). Jos kyseessä on oikeushenkilö, yritys- tai yhteisötunnus tai LEI-tunnus;

- 2) rahoitusvälineen haltijasta, kuten nimi ja henkilötunnus, jos kyseessä on luonnollinen henkilö, tai niiden puuttuessa syntymäaika tai muu vastaava tunnus (esimerkiksi luottolaitoksen asiakkaalle luoma tunnus). Jos kyseessä on oikeushenkilö, yritys- tai yhteisötunnus tai LEI-tunnus;
- 3) virtuaalivaluutan vaihtopalvelun asiakkaasta, kuten nimi ja henkilötunnus, jos kyseessä on luonnollinen henkilö, tai niiden puuttuessa syntymäaika tai muu vastaava tunnus (esimerkiksi luottolaitoksen asiakkaalle luoma tunnus). Jos kyseessä on oikeushenkilö, yritys- tai yhteisötunnus tai LEI-tunnus;
- 4) tilin, rahoitusvälineen tai virtuaalivaluutan yksilöintitunnuksesta;
- 5) tilin tai asiakkuuden avaamis- ja sulkemispäivästä.

Rekisterin tietosisältö olisi suppeampi, kun käytetään sekä järjestelmärajapintaa että rekisteriä. Tällöin olisi riittävää, että rekisteri sisältäisi asiakasta ja tiliä, rahoitusvälinettä tai virtuaalivaluutan vaihtoa koskevat perustiedot. Viranomaisen lähettäisi tarkennetun kyselyn niille ilmoitusvelvollisille, joilla on yhteys asiakkaaseen tai yksittäiseen palveluun (esimerkiksi tilinumero).

Tiedot annettaisiin rekisteriin sähköisesti ja ajantasaisesti. Käytännössä ajantasaisuus voisi tarkoittaa toimijan eräajoja tai päivän päätteeksi toimitettavia tietoja.

Tietojen antamiseen rekisterin ylläpitäjälle salassapitosäännösten ja muiden tietojen saantia koskevien rajoitusten estämättä sovellettaisiin, mitä muualla laissa säädetään viranomaisen oikeudesta saada tieto salassapitosäännösten ja muiden tietojen saantia koskevien rajoitusten estämättä ilmoitusvelvollisilta. Rekisterin ylläpitäjällä olisi oikeus saada tiedot maksutta.

Tiedot olisi poistettava rekisteristä viimeistään 10 vuoden kuluttua siitä, kun ilmoitusvelvollinen on ilmoittanut rekisteriin tilin tai asiakkuuden sulkemispäivän.

Yleinen tietosuoja-asetus turvaa rekisteriin merkityn henkilön oikeuden tietää rekisterimerkinnästä ja sen sisällöstä. Asetuksen 23 artiklassa säädetään poikkeuksesta rekisteröidyn henkilön oikeuteen. Artiklan mukaan tiettyjä asetuksessa säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia voidaan rajoittaa, jos kyseisessä rajoituksessa noudatetaan keskeisiltä osin perusoikeuksia ja -vapauksia ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide. Rajoituksella tulee taata artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan rikosten ennalta estäminen, tutkinta, paljastaminen tai rikoksiin liittyvät syytetoimet taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpano, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojeleminen tai tällaisten uhkien ehkäisy. Kohdan h alakohdan mukaan rajoitus voi liittyä myös valvonta-, tarkastus- tai sääntelytehtävään, joka satunnaisestikin liittyy julkisen vallan käyttöön artiklan a–e ja g alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa.

Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunta on yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklassa tarkoitettua rikosten ennalta estämistä, tutkintaa ja torjuntaa. Jos pankki- ja maksutilijärjestelmään käyttämiseen oikeutettujen viranomaisten joukkoa laajennetaan, viranomaisen tiedonsaannin oikeusperustaa tulisi arvioida suhteessa yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklaan.

Rekisteröityjen valitusoikeudesta olisi säädettävä erikseen.

Kysymykset

- 1) **Tulisiko viranomaisten toimivaltuuksien laajentamista arvioida jatkovalmistelun yhteydessä?**
 - Jos kyllä, minkä viranomaisten ja miltä osin valtuuksia tulisi laajentaa?

- 2) **Tulisiko jatkovalmistelua teidän mielestänne jatkaa ehdotetulla tavalla rekisterin ja tiedonhakupöytäjärjestelmän yhdistelmällä?**
- Jos kyllä, minkälaisia kustannusvaikutuksia arvioitte siitä olevan organisaatiossanne (IT, henkilöstö tai muita kustannuksia)?
 - Jos kyllä, minkälaisia säästöjä henkilötyövuosissa arvioitte muodostuvan organisaatiossanne?
 - Jos ei, mitä mallia kannatatte ja millä perusteilla?
- 3) **Oletteko samaa mieltä selvityksessä esitetyn arvion kanssa siitä, että rekisterin ylläpito tulisi säätää viranomaisen tehtäväksi?**
- Oletteko samaa mieltä selvityksessä esitetyistä vaihtoehdoista rekisteriä ylläpitäväksi viranomaiseksi?
 - Jos ei, miten perustelette näkemyksenne?
- 4) **Kuinka monta tiedustelua teette vuodessa pankki- ja maksutileistä tai sijoitusvarallisuudesta (kysymys tarkoitettu viranomaisille)?**
- Ennakoitteko kyselyiden määrän kasvavan sähköisen kyselyjärjestelmän myötä? Jos kyllä, kuinka paljon?
 - Olisiko teille tarkoituksenmukaisempaa hyödyntää toisen viranomaisen käytössä olevaa järjestelmää oman sähköisen rajapinnan perustamisen sijaan (esimerkiksi kyselyidenne vähäisen määrän vuoksi)?
- 5) **Kuinka moneen viranomaisen tekemään tiedusteluun asiakkaistanne vastaatte vuodessa (kysymys tarkoitettu toimialalle)?**
- 6) **Kannatatteko ehdotusta laajentaa järjestelmää hyödyntävien viranomaisten joukkoa suhteessa direktiiviehdotukseen?**
- Jos kyllä, pidätkö ehdotusta riittävänä tai tulisiko myös muiden viranomaisten pääsyä tekniseen järjestelmään arvioida? Keitä tällaiset viranomaiset olisivat?
 - Jos ei, miten perustelette kantanne?
- 7) **Pidätkö valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetun lain yhteisen perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalvelun käyttämistä organisaationne osalta perusteltuna (kysymys tarkoitettu viranomaisille)?**
- Jos ei, miten perustelette sen suhteessa TORI-lain 3 §:ssä esitettyihin kieltäytymisperusteisiin?
- 8) **Oletteko samaa mieltä selvityksessä esitetyn arvion kanssa järjestelmän suhteesta tietosuojalainsäädäntöön?**
- Onko muita tietosuojalainsäädäntöön liittyviä seikkoja, joihin jatkovalmistelussa tulisi kiinnittää erityistä huomiota?
- 9) **Mihin muihin asioihin jatkovalmistelussa olisi mielestänne kiinnitettävä erityistä huomiota?**

Liite

PANKKI- JA MAKSUTILIUUDISTUKSEN HYÖDYT

54 % Kelan hakemusten liitteistä paperisia.

Etuuksien haku helpottui.

Poliisi pyytää tietoja faksilla.

Talousrikollisuus ja etuuskien väärinkäyttö vaikeutuisivat.

Verottaja tekee 18 000 kyselyä vuodessa.

Veronmaksajat hyötyisivät.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

